

ARŞİV BELGELERİNE GÖRE TÜRKÇE YAZILMIŞ II. BAYEZİD MEDHİYELERİ *

Nusret GEDİK**

ÖZET

Klasik Türk edebiyatının en önemli edebî ürünlerinden biri olan medhiyeler, bu edebiyatın başlangıcından nihayetine kadar yüzlerce şairin elinde sayısız örneği verilen bir tür olmuştur. Hz. Peygamber'e sunulan Kasidetü'l-Bürde'den sonra Efendimizin hirkasını kaside şairine hediye etmesi halifeler ve İslam ülkelerindeki sultanlar için örnek olmuş, bu sünneti takip etmek isteyen padişahlar kendilerine sunulan kasideler karşılığında şairlere çeşitli ihsanlarda bulunmuştur. Bu çalışmada da Osmanlı Devleti'nin yükseliş dönemi padişahlarından II. Bayezid (1481-1512)'e sunulan medhiyeler konu edilmiş, T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı'nda bulunan ve hepsi bugüne kadar herhangi bir kaynakta yer almayan Türkçe medhiyeler ilim âlemine sunulmuştur. Devrinde nevrüz ve bayramlarda birer kaside sunulmasını şairlere şart koşan II. Bayezid, bu kasideler neticesinde günümüze ulaşan in'âmât defterlerinden de takip edebildiğimiz kadarıyla şairleri çeşitli in'âm ve ihsanlarla desteklemiştir. II. Bayezid, kendisi de 'Adlî mahlasıyla şiirler kaleme alan şair bir padişah olarak bu isteğiyle sadece şairleri şiir yazma konusunda teşvik etmemiş, aynı zamanda gelişme devrindeki Türk edebiyatına ve Türkçeye son derecede önemli bir katkı sağlamıştır. Klasik Türk edebiyatının birincil kaynaklarından tezkirelerin II. Bayezid ve dönemi hakkında yazdıklarına baktığımızda bu durumun son derece açık olduğu görüldüğü gibi arşivden günümüze ulaşan belgelerde ve yine manzumelerde de bu durum müşahade edilebilmektedir. Çalışmada hiçbirisi bugüne kadar yayımlanmamış medhiyelerin metinleri verilip şairlerinin kimliği üzerinde tartışmalar yapılırken Türk edebiyatının ilk kaynaklarından olmasa da arşiv belgelerinin edebiyata katkısının ne derece önemli olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

II. Bayezid, Bursalı Kâtibî, Şâkirî, 'Ömer, Rûhî, İbn Bâlî, Hâtifi, Niyâzî, Sûzî.

* Araştırma Makalesi. Makalenin geliş tarihi: 20. 09. 2022 / Kabul tarihi: 01.11.2022

** Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nusret.gedik@marmara.edu.tr, (ORCID ID: 0000-0002-5105-7854).

Giriş

Arapça “bir kimse veya bir şeyin üstün özelliklerini, iyiliklerini söyleyerek onu yüceltmek” manasındaki *medh* kökünden gelen *medhiye* sözlükte “bir kişi veya bir şeyi övmek maksadıyla yazılmış manzume” anlamına gelen bir edebiyat terimidir.¹ Bir tür adı olarak klasik Türk edebiyatının başlangıcından sonuna kadar yüzlerce şairin kaleminde sayısı belirsiz örneği verilen medhiyeler, aynı zamanda bir gelenek edebiyatı olan klasik Türk edebiyatının en önemli manzumeler topluluğunu oluşturmuştur. Edebî anlamda medh, takdir ve şükran duygularını dile getirmek ya da maddî bir menfaat elde etmek amacıyla daha çok fertlerle ilgili olmakla birlikte kabile, toplum, millet, ülke, vatan, şehir vb.nin güzel sıfat, meziyet ve erdemlerinin anlatıldığı şiirlere de tür adı olmuştur.²

Beğenilmek, övülmek, başkaları tarafından üstün vasıflarının söylenilmesi insanoğlunun fitrat özelliklerinden birisi olduğu için medhiye şiirlerinin insanlık tarihi kadar eski olması yadırganmayacak bir durumdur. Klasik Türk şiirinde medhiye türü şiirler ise bu edebiyatın etkisi altında kaldığı Arap ve Fars edebiyatı ekseninde şekillenmiş, klasik Türk şiirinin kendi orijinalitesini yakalamasıyla birlikte de özgün örneklerini vererek gelişmeye devam etmiştir.

Cahiliye devrinde Arap şiirinin en çok örnek verilen konuları arasında yer alan medh kabilinden şiirler, bu devirlerde daha çok kabileleri övmek, onların vasıflarının diğerlerinden üstün olduğunu göstermek vb. amaçlarla kaleme alınır. Bu durum M. VI. yy.’dan itibaren değişmeye başlamış ve başta Meymûn b. Kays el-A’şâ olmak üzere Nâbiga ez-Zübyânî, Züheyr b. Ebû Sülmâ gibi şairler medhiye türü şiirleri bir kazanç vesilesi yapmaya başlamıştır. Bu süreçte Arap şiirinin temelini oluşturan kaside nazım şekli de gelişimini tamamlamış, medhiyeler daha çok kaside nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Memduhu öven kısımlar kasidenin asıl bölümünü oluştururken, diğer bölümler -nesîb, teşbîb, fahriye vs.- medhiyenin öncülü ve ardılı şeklinde onu tamamlar nitelikleri haiz bir yapıya bürünmüş ve kaside, medhiyenin temel nazım şekli hüviyetini kazanmıştır. İslâm’ın Araplar arasında hızla yayılmasının vuku bulduğu yıllarda medhiye türü

¹ Aherî Mustafa Efendi, *Aherî-i Kebir*, Haz. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak, TDK Yay., Ankara 2009, 608.

² İsmail Durmuş, “Medhiye”, *DİA*, 29, 2004, 406.

şairler şairler için artık bir geçim kaynağı olarak da görülmeye başlamıştır. Öyle ki Hz. Peygamber'in Mekke'de ortaya çıktığını duyan Meymûn b. Kays el-A'sâ (ö. 7/629?) Müslüman olmamasına rağmen Efendimize bir medhiye nazmetmiş ve sırf mükâfata nâil olmak için Yemâme'den Mekke'ye gelmiştir.³ Devrin kudretli şairinin Müslüman olması tehlikesine karşı Kureyşliler ise el-A'sâ'ya 100 deve vermiş ve onun Hz. Peygamber ile görüşmesini engellemişlerdir.

Hz. Peygamber devrinde başta "Şâirü'n-Nebî" sıfatıyla Hassân bin Sâbit (ö. 60/680?), Ka'b bin Mâlik (ö. 50/670), Abdullah bin Revâha (ö. 8/629) gibi ilk Müslüman şairler Hz. Peygamber ve müminler için medhiyeler kaleme almışlardır.⁴ Lâkin bu manzumelerdeki övgü, kişilerden ziyade İslâmî değerlere yönelmiş ve kasidenin muhtevasında daha önceleri bolca yer alan çöl hayatına dair izler ise azalmaya başlamıştır. Medhiye türünün gelişmesi açısından dönüm noktası ise mühtedi şair Ka'b bin Züheyr'in (ö. 24/645) Hz. Peygamber'e sunduğu kaside olmuştur. *Kasîdetü'l-Bürde* adıyla meşhur olan bu şiiri Hz. Peygamber çok beğenmiş ve mükafat olarak sırtındaki hırkasını çıkarıp şaire giydirmiştir. Bu sünneti âdet edinen İslâm halifeleri de kendilerine şiir sunan şairlere çeşitli ihسانlarda bulunmuşlar ve onlara hil'atler giydirmişler, bu uygulamayı Hz. Peygamber'in bir mirası görerek yaşatmaya gayret etmişlerdir. Özellikle Emevîler ve ardından Abbasîler döneminde şairler yazdıkları medhiyeler karşılığında paha biçilemez hediyeler almış, bu durumun sonucu olarak da medhiye oldukça itibar edilen edebî bir tür hâline gelmiştir. Lâkin bir süre sonra medhiyenin her kapıyı açan bir anahtar olarak görülmesiyle edebî kıymetten uzak, şairlerin geçim vasıtası hâline getirdiği değersiz şiirler de Arap edebiyatında görülmeye başlanmıştır.

İran edebiyatında ise medhiye yazma geleneği Sasani devrine kadar götürülmektedir. Sasani hükümdarları kendi yaptıklarını hikâye etmek ve övdürmek için sarayda şairler görevlendirmişlerdir.⁵ İran edebiyatında medhiye türünün dönüm noktası olarak ise Gazneliler Devleti'nin sultanı Gazneli Mahmud (998-1030)'u anmak gerekir. Gazneli Mahmud, devrin

³ Reyhan Keleş, "Örneklerle Türk Edebiyatı'nda Medhiye", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 2009, 216.

⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Güleç, "Hz. Peygamber'in Şiire Karşı Tutumu", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19, 2017, 123-146.

⁵ Keleş, "a.g.m.", 216.

seçkin şairlerini sarayına almış ve onlara çeşitli unvanlar vererek etrafında bir şairler zümresi oluşturmuştur. İran edebiyatında medhiye geleneği daha sonra gelen hanedanlar ve onların koruyup kolladığı şairler ile bu hükümdarların edebiyata bakış açıları oranında gelişmeye devam etmiş, Selçuklular devrinde Muizzî (ö. 518-521/1124-1127 arası), Enverî (ö. 585/1189), Hâkânî (ö. 595/1199), Nizâmî-i Gencevî (ö. 611/1214?); Harezşahlar sarayında Senâî (ö. 525/1131?), Reşîdüddîn Vatvât (ö. 573/1177), Cemâleddîn-i İsfahânî (ö. 588/1192), Zahîr-i Faryâbî (ö. 598/1201) gibi şairler öne çıkmıştır. Daha sonra Moğol ve Timurlular döneminde Mecdüddîn-i Hemger-i Şîrâzî (ö. 668/1287), Sa'dî-i Şîrâzî (ö. 691/1292), Emîr Hüsrev-i Dihlevî (ö. 725/1325) ve Selmân-ı Sâvecî (ö. 778/1376) bu vadide ün kazanmıştır. Safevîler devrinde Hint üslûbunun gelişmesi yanında muhteva, konum ve şiirde kullanılan kelimeler yönünden birtakım yenilikler görülür. Örfî-i Şîrâzî (ö. 999/1591), Kelîm-i Kâşânî (ö. 1061/1651) ve Sâib-i Tebrîzî (ö. 1087/1676?) bu dönemin ünlü şairlerinden sayılmaktadır. Irak-ı Acem'de yeni bir hüviyete bürünen kaside ve buna bağlı olarak medhiye türü İsfahan ve Hemedan'da Kıvâmî-yi Râzî (ö.?), Refiüddîn-i Lünbânî (ö.?), Kemâleddîn-i İsfahânî (ö. 638/1240?), Şerefeddîn-i Şefreve (ö.?) gibi şairlerle birlikte yeni konular, yeni düşünce ve teşbihler kazanmıştır.⁶ Mezkur şairler İran edebiyatı tarihi boyunca yazdıkları kasidelerle bu türün en güzel örneklerini vererek yaşatmışlardır.

Klasik Türk edebiyatında ise medhiye başlangıcından hayatiyetinin sonuna dek varlığını sürdüren bir tür olmuştur. Şairler tarafından bu türün temel nazım şekli kaside olarak görülse de mesnevi, kıt'a, muhammes, terkîb-bend, tercî'-bend, gazel vb. nazım şekilleri ile de medhiye kaleme alındığı görülmektedir.⁷ Nitekim aşağıda *Dîvân* nüshaları elimize geçmemiş veya ismi kaynaklarda zikredilmeyen şairlerin kaleme aldığı II. Bayezid medhiyelerinde tercî'-bend, terkîb-bend, kıt'a ve mesnevi nazım şeklinin kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı klasik Türk edebiyatında medhiye/kaside geleneğini başından sonuna dek ortaya koymak değildir. Bu konuda her biri

⁶ Mehmet Vanlıoğlu, "Kaside-Fars Edebiyatı", *DİA*, 24, 2001, 564.

⁷ Metin Akkuş, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası (Edebi Türler ve Tarzlar)*, Fenomen Yay., Erzurum 2006, 146.

birbirinden değerli araştırmalar zaten yapılmıştır.⁸ Çalışma, bugüne kadar çeşitli sebeplerle ihmal edilen T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan kimi belgeler eşliğinde klasik Türk edebiyatında henüz gün yüzüne çıkmamış edebî malzemeyi ilim âleminin hizmetine sunmayı amaçlamaktadır. Özellikle edebî yönden oldukça velûd bir devir olan II. Bayezid döneminde sultana sunulmuş Türkçe manzumeler çalışmanın ana eksenini oluşturmuştur. Bu çalışmamızı takiben Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuş manzumelerin de tarafımızdan yayıma hazırlanmakta olduğunu bilgisini verirken II. Bayezid'e sunulan aşağıdaki medhiyelerin ortaya çıkmasıyla bu devre ait ismi kaynaklarda zikredilmeyen şairlerle mahlasları çeşitli kaynaklarda geçse de manzumeleri günümüze ulaşmamış şairlerin kimi şiirlerinin ortaya çıkacağını belirtmek isteriz.

Arşiv Belgelerinde Yer Alan II. Bayezid Medhiyeleri ve Şairleri

1846'da Hazine-i Evrak Nezareti'nin kurulmasıyla modern anlamda arşivciliğin temellerinin atıldığı Osmanlı Devleti'nde 1849 yılında Hazine-i Evrak Nizamnamesi yayımlanmış ve Türk arşivciliği belli bir düzene sokulmuştur. 1922 yılında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti Kalem-i Mahsus Müdüriyetine bağlı, İstanbul'da Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği kurulmuş ve bu kurum 1923'te Hazine-i Evrak Mümeyyizliğine çevrilmiştir. 1927'de Hazine-i Evrak Müdür Muaviniği adı altında Başvekâlet Müsteşarlığına bağlanan bugünkü adıyla Devlet Arşivleri, 1933'ün Mayısında Teşkilat Kanunu gereğince, Ankara'daki Evrak Müdürlüğü ile İstanbul'daki Hazine-i Evrak Müdürlüğü, Başvekâlet Evrak ve Hazine-i Evrak Müdürlüğü adı altında birleştirilmiştir. 1937'de Hazine-i Evrak'ın adı Arşiv Dairesi Müdürlüğüne dönüştürülmüş ve 1943'te Başvekâlet Arşiv Umum

⁸ Bu araştırmalardan bazıları için bkz.: Reyhan Keleş, "Örneklerle Türk Edebiyatı'nda Medhiye", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 2009, 215-233; Mustafa Çınar, "Kaside Nazım Şeklinin Tarihî Gelişimi", *Ekev Akademi Dergisi*, 27, 2006, 203-222; Murat A. Karavelioğlu, "Klasik Türk Edebiyatında Kaside", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5 (9), 2007, 253-270; Meheddin İspir, "Medhiyelerin Siyâset-nâme Türü Açısından Değerlendirilmesi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 51, 2004, 111-125; Yaşar Aydemir, "Türk Edebiyatında Kaside", *Bilig*, 22, 2002, 33-168; Tuba Işımsu Durmuş, "Yöneticilere Sunulan Kasideler Üzerinden Osmanlı Edebî Himâye Geleneğinin Seyri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 2020, 191-275.

Müdürlüğü kurulmuştur. 1976 yılında ise Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı olarak Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı ihdas edilmiştir. 1984 tarihli ve 3056 sayılı Başbakanlık Teşkilat Kanunu ile Cumhuriyet Arşivi, Osmanlı Arşivi ve Dokümantasyon Daire Başkanlıklarını kapsayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 9 Temmuz 2018 tarih ve 703 Sayılı KHK ile Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kapatılmış, 16 Temmuz 2018 tarih ve 11 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet Arşivleri Başkanlığı kurulmuştur. Bugün Devlet Arşivleri Başkanlığı adıyla varlığını devam ettiren kurumun bünyesinde gerek Türkiye Cumhuriyeti gerekse de Osmanlı Devleti'nin devlet hafızası büyük bir titizlikle korunmaktadır.

Devlet Arşivleri bünyesinde yer alan Osmanlı Arşivleri özellikle tarih ilmi ile uğraşanların ilk başvurdukları kaynaklardır. Tarihî olayların kayıtları, bir devletin hemen her safhada tuttuğu çeşitli evraklar araştırmacıların birinci derece kaynağı olarak kullanılmaktadır. Türk edebiyatının ilk kaynaklarından olmasa da Osmanlı Arşivi, ilk kaynaklara yansımamış, *Dîvân* veya diğer edebî eserlerin kaybolması vb. sebeplerle günümüze ulaşamamış kimi manzume, eser, bilgi ve belgeyi ihtiva etmektedir. İşte onlardan birisi bu çalışmanın konusu olan II. Bayezid'e sunulmuş olan medhiyeleri havi Topkapı Sarayı Müzesi Evrakı Arşivi 363 numaralı gömlektir. Bu gömlekte devrin padişahına sunulmuş pek çok Türkçe, Farsça ve Arapça⁹ medhiye yer almakta olup bu manzumelerin hemen hepsi gün yüzüne çıkmamış metinlerdir.

II. Bayezid devri Osmanlı Devleti'nde İstanbul'un alınması ve Fatih dönemindeki fetihlerle birlikte hayli büyüyen devletin özellikle ilmî ve kültürel sahalarda da ilerleyişini devam ettirdiği önemli bir dönemdir. Her ne kadar siyasî mücadeleler ve toprak kazanımları açısından halef ve selef padişahların gölgesinde kalsa da II. Bayezid, bizzat kendisi de 'Adlî mahlasıyla şiirler kaleme almış devrinde ilim ve kültüre oldukça önem vermiş bir sultandır.¹⁰ Bunun aksi olarak onun devrinde pek çok şair ile edip yetişmiş ve çok önemli eserler vermiştir. Âşık Çelebi *Meşâirü'ş-Şu'ârâ*'da II. Bayezid devrinin şairleri ve ilim erbapları için nasıl bir zaman dilimi olduğunu şöyle anlatır:

⁹ II. Bayezid'e sunulan Farsça medhiyeler Doç. Dr. Ümran Ay Say; Arapça medhiyeler ise Doç. Dr. Bünyamin Ayçiçeği tarafından yayıma hazırlanmaktadır.

¹⁰ Hasan Kaya, *Adlî Sultan II. Bayezit*, İdeal Kültür Yay. İstanbul 2021, s. 24.

(...) Anlaruñ zemânında dahu 'ulemânuñ ekseri ve a'yân u erkânũ zübdeleri şî'r söylerler ve nazm u nesre sarf-ı evkât eylerlerdi. Ve muktezâyı felek-i sâmin ki sebeb-i tekevvin-i sayf u şitâ ve bâ'is-i televvin-i germâ vü sermâdur, pâdşâh-ı mûmâ-ileyhiñ dahu zât-ı hümâyûnında ol vâsf sûretepezîr olup eyyâm-ı sehâda ol kadar direm-pâş olurdu ki evvel bahârda zuhûr iden şükûfe vü ezhâr hacletinden gülşen-i 'ademe açılurdu ve hengâm-ı 'atâda ol deñlü zer nisâr olurdu ki evrâk-ı hazân gayretinden yarakân zahmetine ve enhâr u cûybâr hasedden incimâd gelüp hafakân rencine uğrayup kendülerden geçdüklerinde yine kendülere gelmek içün gül-âbdân-ı sehâbdan yüzlerine her seher gül-âb u kâfûr yirine bârân u berf saçılurdu. 'Ulemâ vü sulehâ ve 'aleviyyûn u şu'arâ cümleden mümtâz oldukları cihetden anlaruñ dahu medh-i pâdşâhîde du'ânâmeleri ve rakam-zede-i hâmeleri zuhûr iderdi. Kendüler dahu iştigâl-i saltanatdan kelâl ve a'mâl-ı memleketden melâl geldükçe kulle-i rıf'at-ı saltanatdan vâdî-i şî're tenezzül iderlerdi (...)¹¹

XVI. yy.'ın diğer önemli tezkirecisi Latîfî de Tezkiretü'ş-Şu'arâ'sında;

(...) Anlaruñ 'ahd ü 'asrında şu'arâ ve fusehâ çok idi ve devr-i şeriflerinde nazm-ı le'âli-intizâmıdan bihter ü berter bir kâlâ-yı râyic yok idi. Şu'arâ-yı vilâyet-i rûmuñ ekser-i serâmedleri bunlaruñ devr-i bî-cevrinde gelmişler ve 'asr-ı hümâyûnlarında kadr ü ragbetleriyle şüyü' u şöret bulmuşlardır Ve bunlardan dahu mütevâtir ü mütevâlî vezâyif ü cevâyizin ve mehâmid ü medâyihindir otuz neferden mütecâviz şâ'ir-i mâhiri var idi (...)¹²

diyerek Anadolu şairlerinin çoğunun II. Bayezid devrinde yetiştiğini söyler ve padişahın ihsanlarını anlatır. Âşık Çelebi ve Latîfî'nin anlattıklarına göre sultanın devrinde hemen herkes şiirle uğraşır ve Sultan Bayezid bundan hoşlanır, şairleri koruyup kollamada bir hamî olarak üstüne düşeni fazlasıyla yapardı. Âşık Çelebi'nin bu satırlarını doğrulayan kanıtlar günümüze yüzlercesi ulaşmış devrin şairlerinin kasidelerinde nazmen anlatılmaktadır. Yine günümüze ulaşan ve çalışmamızın birincil kaynakları arasında bizim de kullandığımız in'âmât defterlerinden birisi olarak

¹¹ Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, Haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2008, 70.

¹² Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, Haz. Rıdvan Canım, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2018, 99.

Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı in'âmât defterini zikretmek gerekir. II. Bayezid devrinde 903-933/1503-1527 tarihlerini kapsayan ve bu tarih aralığında şair ve ediplere yapılan ihsan ve in'âmaların kaydedildiği defter, sultanın şair ve ilim adamlarına ne derece önem verdiğini sayısal verilerle ortaya koymaktadır.¹³ Yine Âşık Çelebi *Meşâirü'ş-Şu'ârâ*'sında Zâtî (ö. 954/1547)'nin dilinden II. Bayezid ve ihsanları hakkında bu verileri doğrular bir bilgiyi şöyle paylaşmaktadır:

(...) *İstanbul'a geldüm merhûm Sultân Bâyezîd devrânıydı ve 'ulemâ vü sâdâta ve meşâyih ü şu'arâya câ'izeler ü sâlyânelerle bahş u ümmîd devrânıydı (...)*¹⁴

Zâtî, İstanbul'a II. Bayezid devrinde geldiğini belirterek, başkentte şairlerin nasıl karşılandığından dem vurur ve sultana biri nevrüzde birer de bayramlarda olmak üzere yılda üç kez kaside sunulmasının şart koşulduğunu açıklar:

(...) *Ve pâdşâh-ı merhûm yılda üç kasîde virmek buyurdu, birin nevrûzda ve birer kasîde bayramlarda virürdük. Nev-rûzda iki biñ akça câ'ize ve her bayramda birer yüzi kemhâ ve birer yüzi çûhâ niçe yıl ol câ'ize vü sâlyâne ile geçindüm (...)*¹⁵

Zâtî, bizatihi kendisi II. Bayezid'in ihsanlarıyla nice yıllar geçindiğini anlatırken ortaya çıkan bu durum sultanın şairleri ihsanlarıyla ne derece desteklediğini göstermektedir. Bu bilgileri Latîfî şöyle doğrular:

(...) *Ahmed Paşa ve Necâtî ve Revânî ve Zâtî ve emsâliühüm (13) 'ıydlerde ve nevrûzlarda teşriften hil'at-ı şerîfin giyüip in'âmın alurlardı (...)*¹⁶

¹³ Bu defterin içeriği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: İlhan Gök, *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014; İsmail Erünsal, "II. Bâyezid Devrine âit Bir İn'âmât Defteri", *Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları*, Harvard University Press 2008, 51-101.

¹⁴ Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 669.

¹⁵ Zâtî'nin verdiği bilgiler mezkur in'âmât defteri ile karşılaştırıldığında söylediği miktarın aynıyle vaki olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca şairlerin aldığı ihsanlar ve in'âmlara dair devrin uygulamaları ile ilgili daha fazla bilgi için ayrıca bkz.: Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 669-670.

¹⁶ Latîfî, *a.g.e.*, s. 99.

Mezkur buyruk aynı zamanda Türk edebiyatı için oldukça mühimdir. Zira sultan, şairleri -zorunluluk yoluyla bile olsa- şiir yazmaya teşvik etmiş Türkçeye ve Türk edebiyatına bu yoldan da büyük katkı sağlamış olmaktadır. İşte bu manada II. Bayezid dönemi şairlerinin günümüze ulaşan *Dîvân*'larında görülen sultan hakkındaki sitayişlerin boşuna olmadığı ortaya çıkmaktadır. *Dîvân* tertip edememiş veya eseri günümüze ulaşamayan kimi şairlerin şiirleri de başta Eğridirli Hacı Kemal'in *Câmi'ü'n-Nezâir*'i, Edirneli Nazmî'nin *Mecma'ü'n-Nezâir*'i, Pervâne b. Abdullah'ın *Pervâne Bey Mecmuası* gibi nazire mecmualarında günümüze ulaşmıştır. Mecmualar gibi Türk edebiyatının birincil kaynaklarında yer almayan kimi şair ve şiirler de dönemin kronikleri, menkıbenâmeler, tasavvufi düzlemde yazılan kimi eserler, şair ve ediplerin diğer eserleri içerisinde vb. bulunabilmekte böylece o şairlerin bazı manzumelerine ulaşılabilir. Osmanlı Arşivi de bu manada Türk edebiyatı için birincil kaynak olmasa da klasik Türk edebiyatı metinlerini havi belgeleri bünyesinde barındırmaktadır.

T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda yaptığımız araştırmalar neticesince II. Bayezid'e sunulmuş Türkçe, Arapça ve Farsça manzumeleri/medhiyeleri yukarıda belirttiğimiz gömlekte tespit ettik. Aşağıda Türkçe olanların şairlerini ve özelliklerini sıralayacağımız bu tespitlerimiz doğrultusunda mezkur şiirlerin hiçbirisinin bugüne kadar yayımlanmamış olduğunu da gördük. Hatta 'Ömer, İbrahim İbn Bâlî olmak üzere kimi şairlerin klasik Türk edebiyatının birincil kaynaklarından olan tezkirelerde yer almadığını da yine tespitlerimize eklemiş olduk. Yine İbrahim İbn Bâlî gibi Memluk sarayından II. Bayezid'e elçi olarak gelmiş bir şahsiyetin sarayda hangi tarihte bulunup kasidesini sunduğunu da yine manzumenin yer aldığı belgeden tespit ettik. Bugüne kadar Osmanlı sarayına hangi tarihte gelip II. Bayezid'in huzuruna çıktığı tartışmalı olan bir konuyu da böylece kesinliğe kavuşturmuş olduk. Yayımladığımız 13 medhiyenin şairlerinin aidiyeti meselesindeyse o devirde aynı mahlası kullanan farklı kişiler olması sebebiyle manzumenin aynı mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğunu tezkireler ve kronikler aracılığıyla belirleyip ilim âlemine sunmaya gayret ettik. Tüm bu veriler ışığında

Osmanlı Arşivi'nde yer alan II. Bayezid medhiyeleri ve şairlerini şu şekilde sıralamak mümkündür.¹⁷

1. Kâtibî-i Bursevî (ö. XVI. yy.?) - 2 Kaside

II. Bayezid'e sunulan kasideler arasında aşağıda metinler kısmında görüleceği gibi Kâtibî mahlaslı iki kaside bulunmaktadır. Bu kasidelerden ilki 19 beyittir ve *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı ile yazılmış bir 'ıydiyye/medhiye; ikinci kaside 57 beyitlik nevrüziyye/medhiye türünün güzel bir örneği olan *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbı ile kaleme alınmış bir kasidedir.

Kâtibî mahlaslı bu kasidelerin Türk edebiyatında Kâtibî mahlasını kullanan hangi şaire ait olduğu meselesi ise basit bir kaynak karşılaştırması ile çözülebilmektedir. İlk kertede kronolojik kıstasları göz önüne aldığımızda bu kasidelerin Kâtibî tahallüs eden dört kişiye ait olabileceği görülmektedir.¹⁸ Şairin II. Bayezid devrinde yaşamış olması, padişaha sunduğu kasideleri genç yaşta sunduğu kabul edilse ve belki de uzun bir hayat sürdüğü için içine katılıp düşünülürse yaşlılığı döneminde Kanuni Sultan Süleyman devrini görmüş olması gerekmektedir. Bu kriterler etrafında tespit edilen şairlerden ilki Fatih Sultan Mehmed ve II. Bayezid döneminde yaşamış ve Yavuz Sultan Selim devrinde vefat etmiş olan Bursalı Kâtibî'dir. İkinci Kâtibî mahlaslı şair; asıl ismi Mustafa olan Sinoplu Kâtibî'dir. Üçüncüsüye tarafımızdan *Dîvân*'ı tespit edilip yayıma hazırlanmakta olan ve Kâtibî tahallüs eden şairler içerisinde en meşhuru olan Seydi Ali Reis'tir. Dördüncü ve son Kâtibî mahlaslı şair ise ismi Hasan olup divan kâtibî görevinden dolayı Kâtibî tahallüs eden bir başka şairdir. Mezkur şairler hakkında tek tek ayrıntılı bilgi vermek makalenin hacmini

¹⁷ Aynı mahlası kullanan şairler ve şüirlerin aidiyeti meselesinde verilen bilgiler makalenin hacmi gereği muhtasar tutulmuş olup ayrıntılı bilgi verilen dipnotlarda yer alan kaynaklarda mündemiçtir.

¹⁸ Bu şairler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Latîfî, *a.g.e.*, 432-433; Sehî Beg, *Heşt Bilişt*, Haz. Halûk İpekten vd., Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017, 129; Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şu'ârâ*, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017, 704-709; Mustafa İsen, *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017 61, 82; Beyânî, *Tezkiretü's-Şu'ârâ*, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017 161-163; Riyâzî, *Riyâzü's-Şu'ârâ*, Haz. Namık Açıkgoz, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017, 275.

artıracağından, II. Bayezid'e kaside sunan şairin neden Bursalı Kâtibî olup diğerlerinin olamayacağı üzerinde durmak daha yararlı olacaktır.

*Beyânî Tezkiresi'*nde Kâtibî-i sâlis olarak yer alan Hasan Kâtibî, devrin şairleri arasında sayılır ve padişahın hizmetinde iken neşv ü nema bulduğu belirtilir. *Beyânî* eserini 1006/1597-98 tarihinde kaleme aldığına ve tahtta III. Mehmed (1595-1603) bulunduğuna göre II. Bayezid'e sunulan kasideler Hasan Kâtibî'nin olamaz. Yine Kâtibî mahlaslı olan ve Sinoplu olduğu tezkirelerde belirtilen Mustafa Kâtibî için Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü'ş-Şu'ârâ'*sında şu kayıt vardır:

“(…) *Mevlânâ-yı mezbûr bu fakîr ile yek-zebân ü yek-dil olup niçe zemân sohbet-i bî-tekellûf ü bî-riyâ müvâneset itmîşdür (...)*”

Âşık Çelebi, Mustafa Kâtibî ile yakın olarak görüştüğüne ve eserini de 1568 yılında tamamladığına göre aşağıdaki kasidelerin Mustafa Kâtibî'ye aidiyeti de kronolojik olarak ortadan kalkmaktadır.

Kâtibî mahlasını seçenlerden en meşhuru olan Seydi Ali Reis ise yine *Künhü'l-Ahbâr'*da Kanuni Sultan Süleyman devri şairleri arasında gösterilmekle birlikte XVI. yy. tezkirelerinde hakkında en fazla bilgi verilip devrin şuarasından olduğu hassaten belirtilen bir şairdir.¹⁹ 2 Cemâziyelevvel 970/28 Aralık 1562 tarihinde vefat eden şairin II. Bayezid döneminde ancak çocuk veya epey genç yaşta olması gerekmektedir. Ayrıca yayıma hazırladığımız *Dîvân'*ında da bu makalenin konusu olan kasideler bulunmamaktadır.

Aşağıda şimdilik iki kasidesini tespit edebildiğimiz Bursalı Kâtibî, aslında bir tarih kitabı olan ve her padişah devrinin sonunda o devrin şairleri hakkında bilgi veren Gelibolulu 'Âlî'nin (ö. 1008/1600)'nin *Künhü'l-Ahbâr'*ında II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim devri şairi olarak gösterilmektedir.²⁰ Kasidelerin şairinin Bursalı Kâtibî olduğuna ilk aşamada bu kayıt delil sayılabilir. Bu bilginin yanında II. Bayezid devrinden günümüze ulaşan in'âmât defterinde de Kâtibî mahlaslı bir şairin 909/1503-04 yılından 917/1511-12 yılına kadar sunduğu kasideler karşılığında aldığı

¹⁹ Bkz.: Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 296.

²⁰ Mustafa İsen, *a.g.e.*, 61, 82.

para, ihsan ve in'âmîlar kaydedilmiştir.²¹ Bu in'âmîların bazıları sultanın âdeti gereği verilirken kayıtların kimisindeyse şairin kaside getirdiği ve buna karşılık çeşitli in'âmîlar verildiği hassaten belirtilmiştir.²² Şaire mezkur yıllar arasında âdet üzere, en az 33 kere, getirdiği kasideler, mersiyeler vb. sebeplerle çeşitli ihsanlarda bulunulduğu in'âmât defterinden anlaşılmaktadır. Bunların çoğu da şairin yazdığı manzumeler üzerine kendisine ihsan edilmiştir. Latîfî'nin *Tezkiretü's-Şu'ârâ*'sında Bursalı Kâtibî için "*Sultan Mehmed ve Sultan Bâyezîd mâdihlerinden ve metn-i medâyihüñ şârihlerindendir*" ve "*gazelliyâtına had ve kasâyidine 'aded yoktur*"²³ kaydı şairin çok fazla gazel ve kaside kaleme aldığını göstermektedir. Hâliyle buradan in'âmât defterinde yer alan Kâtibî mahlaslı şairin de Bursalı Kâtibî olduğu sonucu çıkmaktadır. Elimizdeki tek kayıt olan in'âmât defterinde bu denli kasidesi/manzumesi kayıtlı olan şairin başta padişah olmak üzere belki de devrin büyüklerine nice kasideleri bulunmaktaydı. Çalışmada metni verilen kasidelerin Bursalı Kâtibî'ye ait olduğu belirlendiğine göre şair hakkında şu bilgileri verebiliriz:

Kâtibî, Bursalıdır ve Fatih Sultan Mehmed devri şairlerinden 'Aşkî (ö. 888/1483'den sonra)'nin yetiştirdiği bir şairdir. İsmi ve İstanbul'a ne zaman, ne sebeple geldiği hakkında tezkirelerde bilgi bulunmamaktadır. Kitâbet sanatında mahir olmasından dolayı Kâtibî tahallus ettiğini belirten kaynaklar, onun hemen bütün hat türlerinde zamanın üstatlarından olduğunu belirtir. Sultan Mehmed ve Sultan Bayezid'in mâdihlerinden olan şairin çok fazla gazel ve kaside yazdığı Sehî, Latîfî ve 'Âlî tarafından bildirilmektedir. Fakat yine aynı tezkire yazarları bu sebeple şairin şiirleri hakkında olumsuz fikre sahiptirler. Sehî, onun Fatih Sultan Mehmed zamanından Sultan Selim devrine kadar İstanbul'da kâtiplik görevini icra ettiğini ve Sultan Selim devrinde İstanbul'da vefat ettiğini belirtir. Şiiri, Sehî hariç tutulursa kaynaklar tarafından beğenilmez. Latîfî çoğunun tercüme olduğunu belirtir. Kınalızâde ve Beyânî ise eserlerinde daha o devirlerde

²¹ Bu kayıtlar için şu kaynaklara bkz.: İlhan Gök, *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014; İsmail Erünsal, "II. Bâyezîd Devrine âit Bir İn'âmât Defteri", *Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları*, Harvard University Press 2008, 51-101.

²² Mesela 909 yılının Zilhiccesinde kaside sunduğu için şaire 2.000 akçe kaside verilmiştir. Bir örnek için bkz.: Gök, *a.g.t.*, 233.

²³ Latîfî, *a.g.e.*, 432.

bile Kâtibî'nin şiirlerinin unutulduğunu ayrıca belirtirler. Hemen tüm kaynaklar şairin şu matla'ını örnek olarak verir:

Yine ey câm-ı musaffâ seni gördük silme
Meclisüñ revnakısın dünyede art eksilme²⁴

Devrinde pek çok gazel ve kasidesi bulunan fakat daha XVI. yy. tezkirecilerince şiirlerinin unutulduğu belirtilen Kâtibî'nin kimi gazelleri de diğer Kâtibîlerle karışmış²⁵, kasidelerinden şimdilik sadece ikisi aşağıda olduğu gibi tespit edilebilmiş bir şairdir. Yukarıda zikredilen in'âmât defterine göre 20 Şaban 910/26 Ocak 1505 tarihinde Mehmed Çelebi adına, 3 Cemâziyelâhir 913/10 Ekim 1507 tarihinde ise Şehzade Mahmud adına²⁶ mersiye de kaleme alıp sultana sunduğunu bildiğimiz şairin bu manzumeleri diğer pek çok şiiri gibi şimdilik tespit edilememiştir.

Kâtibî'nin aşağıda yer alan ilk kasidesinin bir 'ıydiyye diğerinin de nevrüziyye türünde olması yukarıda II. Bayezid devri hakkında malumat

²⁴ Devrin tezkirelerinden yararlanılarak yazılan bu kısım ve mezkur eserlerdeki Kâtibî-i Bursevî maddesi için bkz.: Şehî Beg, *a.g.e.*, 129; Latîfî, *a.g.e.*, s. 432, Kınalızâde Hasan Çelebi, *a.g.e.*, 704; Mustafa İsen *a.g.e.*, s. 61, 82; Beyânî, *a.g.e.*, 161-162.

²⁵ Bu gazellerden bazıları *Pervâne Bey Mecmuası*'nda ve Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâîr*'inde kayıtlıdır. Bu mecmuaların neşirlerinde Seydi Ali Reis'e atfedilen kimi gazeller Bursalı Kâtibî'nin olmalıdır. Mesela *Mecma'u'n-Nezâîr*'in yayımlanmış çalışmasında yer alıp çalışmanın inceleme kısmında Kâtibî-i Rûmî yani Seydi Ali Reis'e atfedilen

Hamdülillâh kim beni kul itdi Allâhum saña

Bendeñe rahm eylemek lâzım durur şâhum saña

matlı 143. gazel, *Pervâne Bey Mecmuası*'nda "Kâtibî-i Selef" adıyla 182. şiir olarak kayıtlıdır. Bu durum Pervâne Bey'in iki şairin şiirlerini tasnifte Edirneli Nazmî'ye göre daha dikkatli olduğunu göstermektedir. Yine *Mecma'ü'n-Nezâîr*'de ayırım yapılmadan Seydi Ali Reis'e atfedilen 1312 numaralı gazel de Bursalı Kâtibî'nindir. Zira yine bir medhiye olan gazelin 3. beytinde

Ya'nî kim Sultân Mehemed Han-ı şeh gâzî k'anuñ

İşiginde sad hezârân günde dîvân bağlanur

şairin şiiri açıkça Fatih Sultan Mehmed Han için yazdığı görülmektedir. Bu çalışmalar için bkz.: Kamil Ali Gıynaş, *Pervâne Bey Mecmuası*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017; M. Fatih Köksal, *Mecma'u'n-Nezâîr*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.

²⁶ II. Bayezid devri in'âmât defterinde Kâtibî'nin mersiyesi için "Şehzade Mahmud" ibaresi yoksa da aynı tarihte mersiye sunan diğer kasidelerde bu durum belirtildiği ve şehzade de mezkur tarihte vefat ettiği için Kâtibî'nin mersiyesi de Şehzade Mahmud adına olmalıdır. Bu bilgi için bkz. İsmail Erünsal, *a.g.e.*, s. 70.

veren Zâtî'nin söylediklerini tasdik etmektedir. Mezkur kasideler in'âmât defterinden takip edildiğinde ise Kâtibî'nin nevrızda ve bayramlarda II. Bayezid'e diğer şairlerle birlikte kaside sunduğu görülmektedir; Zâtî'nin söylediklerini resmî yollardan tasdik eden başka bir delil de budur. Hatırlanacağı üzere II. Bayezid, nevrızda ve dini bayramlarda kaside sunulmasını şart koşmuştu.

2. Şâkirî (ö. XV veya XVI. yy.?) -1 Kaside

Osmanlı Arşivi Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı 0363-3'de II. Bayezid'e sunduğu bir kasidesi bulunan Şâkirî (ö. XV veya XVI. yy.?) hakkında tezkireler ve bibliyografik kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. *Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı ile kaleme alınmış 28 beyitlik gül redifli kasidesini sultana sunan şairin Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde ve Pervâne bin Abdullah'ın *Peroâne Bey Mecmuası*'nda biri müşterek olmak üzere beş adet gazeli bulunmaktadır.²⁷ Elimizde artık bir kasidesi daha bulunan şairin II. Bayezid döneminde hayatta olduğu bilindiğine göre XV. yy. şairleri arasında sayılması gerekmektedir.

3. 'Ömer (ö. XV veya XVI. yy.?) -1 Kaside

Tezkireler ve bibliyografik kaynaklar incelendiğinde 'Ömer mahlasını kullanan herhangi bir şaire rastlanamamıştır. II. Bayezid devrine göre geç tarih tezkirelerinden Kafzâde Fâ'izî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ında Hayâlîzâde Ömer Beg adında bir şair kayıtlıysa da şairin 1004/1595 yılında vefat ettiği bilgisi yer almaktadır.²⁸ Bu bilgiye istinaden aşağıda II. Bayezid'e sunduğu *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbı ile 23 beyitlik kasidesi bulunan şair 'Ömer, Hayâlîzâde olamaz.

XV. yy.'da şair 'Ömer'in izine II. Bayezid dönemi in'âmât defterinde rastlıyoruz. Bu deftere göre şair 22 Şevval 909/8 Nisan 1504 tarihinden 23 Muharrem 917/22 Nisan 1511 tarihine kadar saraydan en az 14 kere in'âm ve ihsan almıştır. Bu kayıtlara göre şair tevkîf kâtipliği görevini icra etmekte olup sultana en az 6 kaside ve 2 mersiye sunmuştur.²⁹ Cemaziyelahir

²⁷ Yunus Kaplan, "Şâkirî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sakiri>, (Erişim Tarihi: 10.09.2022).

²⁸ Bekir Kayabaşı, *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya 1997, 433.

²⁹ İsmail Erünsal, *a.g.e.*, 162-163.

915/Eylül-Ekim 1509 tarihinde Mevlana Bedreddin'in "kâtib-i cedîd-i tevkî" şeklindeki kayıttan kaleme yeni giren kâtip olduğunu ve aynı tarihte 'Ömer Bey'in "kâtib-i köhne-i tevkî" şeklindeki kayıttan da kalemden çıktığını anlıyoruz. Ancak 'Ömer Bey, tevkî' kalemindeki kâtiplikten çıkmasına rağmen 915/1509-1510 ve 916/1510-1511 tarihlerinde kâtiplere verilen in'âm kaydında yine en üst dereceden in'âm almaya devam etmiştir.³⁰ Mezkur in'âmât defterinde bir de Ali B. Seyyid 'Ömer adlı bir şairin sultana kaside sunduğu ve karşılığında benekli câme ve 2.000 akçe aldığı kayıtlıdır.³¹ Çalışmanın konusu olan şiirin şairinin Seyyid 'Ömer'den ziyade Kâtip 'Ömer olduğu düşünülmektedir. Zira 'Ömer, tevkî' kaleminde kâtiptir, yani bir nevi nişancıdır ve padişahın tuğrasını resmî belgelere çekmekle yükümlüdür. Şairin kasidesinde yer alan

Zamân aḥkâmına dest-i ulû'l-emrûñ muvaḫḫa'dur

Felek mektûbına ḥükm-i ḳazâ imzâñ-ṭuğrâdur ('Ömer, K. 4/12)

beyti, onun mesleğini ortaya koyan bir emaredir. Hâliyle aşağıdaki kasidenin sahibi kâtip 'Ömer olup bugüne kadar herhangi bir şiirine rastlamadığımız şairin ilk şiiri bu çalışmada ortaya konmuştur. Aşağıdaki kaside de in'âm defterinde II. Bayezid'e sunduğu ve karşılığında ihsanlara nail olduğu belirtilen kasidelerinden birisi olmalıdır.

4. Rûhî (ö. XV. veya XVI. yy.?) - 1 Kaside, 1 Tercî' - Bend

II. Bayezid'e sunduğu 41 beyitlik kasidesi ve yedi bentlik bir tercî'-bendi çalışmanın konusu olan ve yine TSMA.E. 363-044 numarada II. Bayezid'in şehzadelerinden Şehzade Mahmud'un vefatı sebebiyle kaleme alınan Farsça bir mersiyesi³² de bulunan Rûhî'nin kimliği konusunda da tereddütler bulunmaktadır.

Dönem kaynakları kronolojik kıstaslar dâhilinde incelendiğinde tezkirelerde Rûhî tahallus eden bir şair çıkmaktadır ki o da Ruhî Mustafa

³⁰ İlhan Gök, *a.g.t.*, 34.

³¹ İlhan Gök, *a.g.t.*, 892; İsmail Erünsal, *a.g.e.*, 129.

³² Şair mezkur mersiyesini 3 Cemaziye'l-âhir 913/10 Ekim 1507 tarihinde padişaha sunmuş kendisine munakkaş bir câme ve 2.000 akçe ihsan edilmiştir. Bu bilgi için bkz.: İlhan Gök, *a.g.t.*, 674; İsmail Erünsal, *a.g.e.*, 167.

Çelebi'dir.³³ Ebussud Efendi'nin kethüdası Hasan Ağa'nın oğlu olan şair, 960/1552'de vefat etmiştir. Şairin genç yaşta şiir söylemeye başladığı düşünüldürse II. Bayezid'in mâdihlerinden olması ihtimali vardır. Fakat bunun da zayıf bir ihtimal olduğunu hemen belirtmek gerekir.

Bu yüzyılda Memluk sahası şairlerinden olup Rûhî tahallus eden ve Osmanlı kaynaklarında adı zikredilmeyen bir şair daha vardır. *Dîvân'*ından Karaca Rûhî olarak anıldığı anlaşılan bu şairin eseri günümüze ulaşmıştır. Lâkin aşağıdaki manzumeler mezkur *Dîvân'*da bulunmamakta olup şair Osmanlı sahasından ziyade Memluk sahası şairidir.³⁴

XV. yy.'da kronik yazarlarından olup Rûhî mahlaslı bir müverrih vardır ki *Rûhî Tarihi*³⁵ adlı eseri günümüze ulaşmıştır; bu eserin sahibinin kim olduğu konusunda da sadece tahminler bulunmaktadır.³⁶ Kimi kaynaklarda bu eserin Zenbilli Ali Efendi'nin oğlu Rûhî mahlaslı Fâzıl Çelebi olduğu kayıtlıysa da mezkur kişinin 911/1505-06 yılında doğup 928/1521-22 yaşlarında vefat etmesi tarih kitabının Fâzıl Çelebi'ye ait olamayacağını gösteren bir delil sayılabilir. Ayrıca yine ilk tezkire sahibi Sehî'nin mezkur şair hakkında bilgi verirken bu derece önemli bir kitaptan bahsetmesi beklenirdi.³⁷

II. Bayezid devrinde yaşayan ve bu devir in'âmât defterinde "müşâherehoran" içinde zikredilen şairler arasında yer alıp birer kasidesi ile tercî'-bend metnini ortaya koyduğumuz Rûhî'nin, kronik sahibi Rûhî ile aynı şahıs olma ihtimali bulunmaktadır. II. Bayezid devri in'âmât defterinde 10 Muharrem 909/5 Temmuz 1503 tarihinden 11 Recep 917/4 Ekim 1511 tarihine kadar en az 28 defa ihsan ve in'âmlara nail olan şair, bu kayıtlardan anlaşıldığına göre 23 Cemaziye'l-âhir 909/13 Aralık 1503 tarihinde bir

³³ Şerife Ördek, "Rûhî, Mustafa Rûhî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-mustafa-ruhi-celebi>, (Erişim Tarihi: 04.09.2022).

³⁴ Şair ve eseri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.: Hamza Kara, *15. Yüzyıl Memluk Sahası Şairlerinden Rûhî'nin Divânı (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.

³⁵ Halil Erdoğan Cengiz, Yaşar Yücel, "Rûhî Tarihi," *Belgeler*, 1992, 14 (18)'den ayrı basım, 59-472.

³⁶ Halil Erdoğan Cengiz, Yaşar Yücel, *a.g.e.*, 362-365.

³⁷ Sehî Beg, *a.g.e.*, 167.

evladını kaybetmiş ve taziye olarak kendisine Bursa işi câme ihsan edilmiştir.³⁸

İn'âm kayıtlarından anlaşıldığına göre Osmanlı sarayınca desteklenen Rûhî'nin mahlası ve kim olduğu tahminlerinden başka gerçek kimliği hakkında maalesef daha fazla bir bilgi bulunmamaktadır.

5. İbrâhîm İbn Bâlî (ö. 893 / 1487-88'den sonra) - 1 Kaside, 1 Mesnevi

İbrâhîm İbn Bâlî hakkında başta tezkireler ve kronikler olmak üzere klasik kaynaklarda maalesef bir bilgi bulunmamaktadır. Onun hakkında bugüne kadar edindiğimiz bilgiler *Hikmet-nâme* adlı mesnevisinde şairin kendisi hakkında verdiği bilgiler ile sınırlıdır. Şairin asıl ismi İbrahim'dir. Şair, mesnevisinde memleketinin Antep olduğunu ve orada yaşadığını belirtir.³⁹ Bâlî, Mısır sultanı Melik Zâhir'in torunu olup 20 yaşlarında tahta geçen ve 857/1453'de vefat eden Melik Mansur Seydi Osman'la arkadaştı. Onun, Dimyat'ta defnedilmesi esnasında oradaydı.⁴⁰ Bâlî, bir süre sonra Memluk sultanı Kayıtbay'ın hizmetine girdi ve Kayıtbay, Bâlî'yi Halep'te bulunduğu sırada II. Bayezid'e elçi olarak gönderdi. Şair, II. Bayezid'in huzuruna çıktı ve iltifatına mazhar oldu. *Hikmet-nâme*'den Cem Sultan'ın esir düştüğü tarih olan 1482'den sonra II. Bayezid'e elçi gittiği anlaşılan Bâlî'nin hangi tarihte Osmanlı sarayında bulunduğu ise bir muammaydı. Fakat İbrâhîm Bâlî'nin Sultan Bayezid için kaleme aldığı medhiyelerin sonunda bulunan kayıt artık bu konuya açıklık getirmektedir:

Tuḥfetun ile'l-bâbi's-salṭana-a'llâhu te'âlâ ve eşmeluhu bi'l-meyâmin-li'l-'abdi'l-fakîri'l-ḥakîr ilâ rahmeti Rabbi'l-Müte'al İbrâhîm Bâlî muḥarrir-i haze'l-kelimât aşlahu'llâhu şe'nahu şanehu ammâ şe'nahu bi-medîneti'l-maḥrûseti'l-Ḳoşantîniyye harezehu'llâhi te'âlâ mine'l-âfât fî külli'l-evkât hurrire fi'l-'aşri'l-evsaṭ min şehri zi'l-ḥiccetî'l-ḥarâm sene semâne ve semân ve semâne-mi'e ve'l-hamduli'llâhi rabbi'l-'âlemîn.

³⁸ İlhan Gök, *a.g.t.*, 158.

³⁹ Mustafa Altun, *İbrâhîm İbn-i Bâlî Hikmet-nâme I*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017, 168-169.

⁴⁰ Fatma Sabiha Kutlar Oğuz, "İbni Bâlî, İbrâhîm bin Bâlî, Bâlî oğlu İbrâhîm", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibni-bli-ibrahim-bin-bali-bali>, (Erişim Tarihi: 04.09.2022).

Yukarıdaki kayıttan anlaşıldığına göre İbrâhîm Bâlî, 888 yılı Zilhicce ayının ortalarında yani 1484 yılının 10 ile 20 Ocak arasındaki bir tarihte bu makalede metni verilen kaside ve mesnevi nazım şekliyle kaleme aldığı medhiyeleri padişaha sunmuştur. Hâliyle şairin bu tarihlerde İstanbul'da olduğu hatta sarayda ağırlandığı gün yüzüne çıkmıştır.

İbrâhîm Bâlî, *Hikmet-nâme*'nin hatimesinde yaşlı yüreğinden ve ömrünü kitabını yazmaya harcadığından söz etmesine bakılırsa, mesnevisini tamamladığı tarih olan 893/1487-88'de hayli yaşlı olmalıdır.⁴¹ İnsanın doğası gereği ise bu tarihten bir süre sonra vefat ettiği düşünülen şairin *Hikmet-nâme*'sinden başka 25 beyitlik bir kaside ve 10 beyitlik mesnevi nazım şekliyle medhiyesi bu çalışmayla ortaya konmuş olmaktadır.

6. Hâtifî (ö. XV. veya XVI. yy.?) -1 Kaside

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı arasında bir kasidesi bulunan Hâtifî'nin kim olduğu tam olarak belli değildir. Tezkireler ve bibliyografik kaynaklar ışığında XV. ve XVI. yy.'larda yaşamış Hâtifî mahlaslı beş şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki Abdurrahman Hâtifî Efendi olup kaynaklarda şiirlerinin başarılı olduğu ve musiki ilminde üstad olduğu belirtilen ve 970/1562 yılında vefat eden Hâtifî'dir.⁴² Hâtifî mahlaslı diğer şair ise Amasyalı Hâtifî olup ölüm tarihi bilinmeyen bir şairdir.⁴³ Üçüncü şair Niğdeli Hâtifî Mehmed Çelebi'dir. 1000/1591 yılında vefat eden şairin belagat ilminde üstad olduğunu Âşık Çelebi zikretmektedir.⁴⁴ Dördüncü olarak Hâtifî mahlaslı kişi ise Priştineli Siphahîzâde Hâtifî Çelebi'dir. Âşık Çelebi, tezkiresinde şairden "nev-heves" olarak bahseder ki o hâlde şair 1568'de henüz genç yaşta olmalıdır.⁴⁵ Hâtifî mahlaslı son şair ise Şeyh Zâhidîzâde Abdurrahman Hâtifî Efendi'dir. Edirneli olan şair, Halvetî şeyhi Zâhidîzâde'nin oğludur. Mezkur Hâtifî ile Âşık Çelebi, eserinde pek çok kez

⁴¹ Ali Şeylan, *İbrâhîm İbn-i Bâlî Hikmet-nâme II*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayını, Ankara 2018, 523-526.

⁴² Şebnem Şerife Ördek, "Hâtifî, Abdurrahman Hâtifî Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hatifi-abdurrahman-hatifi-efendi>, (Erişim Tarihi: 02.09.2022).

⁴³ Şebnem Şerife Ördek, "Hâtifî, Hâtifî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hatifi-hatifi-celebi>, (Erişim Tarihi: 02.09.2022).

⁴⁴ Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 231.

⁴⁵ Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 231.

görüştüğünü zikrederek yakın arkadaşları arasında saymaktadır. Ayrıca ümmî olduğunu zikrettiği şair hakkında oldukça detaylı bilgiler vermektedir.⁴⁶

Kaynaklarda adı geçen Hâtîfî mahlaslı şairlerden Âşık Çelebi'nin dostu olarak bahsettiği ve ümmîliğinden dem vurduğu Zâhidîzâde Abdurrahman Hâtîfî Efendi'nin II. Bayezid'e kaside sunan Hâtîfî olması şairin hüviyeti ve makalenin konusu olan kaside beraber düşünüldüğünde imkân sınırlarını çok zorlamaktadır. Aynı zamanda yine Çelebi'nin devrinde gençliğini zikrederek "nev-heves" olarak nitelendirdiği Siphâzîzâde Hâtîfî Çelebi de II. Bayezid devri şairlerinden olamaz. Niğdeli Hâtîfî'nin 1000/1591'de vefat ettiği bilindiğine göre bu şairin de II. Bayezid'e kaside sunmasına hemen hemen imkân yoktur.

Aşağıda metinler bölümünde *mef'ûlü fâ'ilâtü mef'ûlü fâ'ilün* kalıbıyla kaleme alınmış 26 beyitlik kasidesi bulunan şair, uzun bir ömür sürdükleri düşünülürse Abdurrahman Hâtîfî veya Amasyalı Hâtîfî veya da diğer bir ihtimalle tezkirelerde ve bibliyografik kaynaklarda yer almayan başka bir Hâtîfî olmalıdır. Kasidenin dili ve muhtevası kaynaklarda şiiri, Arapça ve Farsça üzerindeki yetkinliği övülen Abdurrahman Hâtîfî'ye ait olabileceği ihtimali uyandırır da elimizde şimdilik başka bir kayıt bulunmaması bu ihtimali kesin bir sonuca götürmekten uzaktır.

7. Niyâzî (ö. XV. veya XVI. yy.?) - 1 Kaside

II. Bayezid'e sunulmuş 33 beyitlik bir kasidesi bulunan Niyâzî mahlaslı şairin kim olduğu belirsizdir. Tezkireler ve bibliyografik kaynaklar dâhilinde kronolojik kıstasları da göz önüne aldığımızda XV. ve XVI. yüzyıllarda yaşamış altı Niyâzî mahlaslı şair bulunmaktadır. Bunlardan ilki Niyâzî-i Kadîm olarak da bilinen İlyâs b. İlyâs Şücâüddin Niyâzî'dir.⁴⁷ Gelibolulu 'Âlî, şairin *Dîvân*'ını gördüğünü belirtip, adının İlyâs, memleketinin Gelibolu olduğunu kaydeder.⁴⁸ Şair, *Künhü'l-Ahbâr*'da II. Bayezid dönemi şairleri arasında kayıtlıdır. Niyâzî, Dimetoka'da kadılık yapmış ve sonradan tasavvufa yönelerek Emîr Sultan'a intisap etmiştir.

⁴⁶ Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 229-230.

⁴⁷ İsmail Belîğ, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişveran*, Bursa 1302, 505; Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku's-Şakâyyık*, İstanbul 1264, 355.

⁴⁸ Mustafa İsen, *a.g.e.*, 88. Âlî, gördüğü *Dîvân* nüshasının Latîfî'nin bahsettiği üç Niyâzî'den hangisine ait olduğu konusunda tereddüttedir.

Mecdî Mehmed Efendi ise, onun önce medreselerde müderrislik yaptığını, daha sonra Sahn medreselerinden birine tayin edildiğini ve Bursa'da 914/1508'de genç yaşta vefat ettiğini yazmıştır.⁴⁹

Anadolu sahası Türk edebiyatının ilk tezkire sahibi Sehî Bey, Niyâzî-i Kadîm hakkında bilgi verirken daha o dönemlerde bile Niyâzî mahlasının çok fazla kişi tarafından kullanıldığını belirtir.⁵⁰ Bu minvalde biz de konuyu dağıtmamak adına, tezkirelerde Kanuni Sultan Süleyman devri şairi olarak gösterilen Abdullah Niyâzî Efendi,⁵¹ Niyâzî-i Sirozî,⁵² Niyâzî Bey'in⁵³ makalenin konusu Niyâzî olamayacağını düşünmekteyiz. Sehî Bey'in eserinde yer alan Monla Hâfizzâde Niyâzî ile ölüm tarihi 944/1537 olan Niyâzî Çelebi'nin⁵⁴ II. Bayezid'e sunulan kasidenin sahibi olma ihtimali bulunmaktadır.

Metinler kısmında *mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün* kalıbı ile yazılmış gül redifli 33 beyitlik kasidesi bulunan Niyâzî, yukarıda zikredilen üç şairden biri olmalıdır. Niyâzî'nin Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı 0363-71 numarada II. Bayezid namuna Farsça bir medhiyesi daha vardır. Bu belgeden anlaşıldığına göre Farsça şiir yazacak kadar bu dili bilen Niyâzî iyi bir eğitimden geçmiş olmalıdır. Bu durum da özellikle Niyâzî-i Kadîm ve Monla Hâfizzâde Niyâzî'nin II. Bayezid mâdipleri olduğunu bir adım öne çıkarmaktadır. Zira bu isimler kaynaklarda aldıkları eğitim ve Arapça-Farsçadaki maharetleri yönüyle övülen kimselerdir. Elimizde daha kesin bilgiler olmadığı için kasidenin hangi Niyâzî'ye -belki saydıklarımızdan farklı bir şaire bile- ait olduğu konusu şimdilik belirsizdir.

⁴⁹ Ömer Savran, "Niyâzî, Niyâzî-i Kadîm", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazii-kadim>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

⁵⁰ Sehî Beg, *a.g.e.*, 117.

⁵¹ Hüseyin Gönel, "Niyâzî, Abdullah Niyâzî Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-abdullah-niyazi-efendi-mevlana>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

⁵² Hüseyin Gönel, "Niyâzî, Niyâz-i Sirozî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazi-celebi-niyazii-sirozi>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

⁵³ M. Fatih Köksal, "Niyâzî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

⁵⁴ Hüseyin Gönel, "Niyâzî, Niyâzî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazi-celebi> (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

8. Cevherî (ö. XVI. yy.?) -1 Kaside, 1 Tercî' - Bend

Cevherî mahlasıyla kaleme alınmış ve padişaha sunulmuş bir kaside ve tercî'-bend nazım şeklindeki medhiyeler çalışmamız hazırlanırken Türkan Alvan tarafından yayımlanmıştır.⁵⁵ Hâliyle bu çalışmada şairin kimliği ve şiirleriyle ilgili verilecek bilgiler tekrar olacağı için üzerinde ayrıca durulmamıştır.

9. Sûzî (ö. 1 Muharrem 931/29 Ekim 1524) - 1 Kaside

Sûzî mahlasıyla kaleme alınan medhiye 31 beyitlik "serv" redifli bir kaside olup aruzun *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbı ile nazmedilmiştir. TSMA.E. 0363/12 numarada kayıtlı olan belgede yer alan kasidede "Mehemmed İbni Yunus El-Mülketehu" kaydı bulunmaktadır. Kasidenin 26. Beytinden Sûzî tahallüs eden bir şaire air olduğu anlaşılan kaside XV. yy.'da yaşamış olan gazavatname sahibi Sûzî'ye ait olmalıdır. Tezkireler incelendiğinde bu yüzyılda Sûzî mahlaslı tek şair bulunmakta ve şairin adına kaynaklarda tesadüf edilmemektedir. Lakin Prizren'de yaptırıldığı cami ve vefat edince gömüldüğü bahçesinin içinde yer alan haziredeki türbesindeki kayıttan adının Mehmed olduğu anlaşılan Sûzî'nin aşağıdaki belgenin arkasında yer alan ve kasidenin sahibini belirten "Mehemmed İbni Yunus El-Mülketehu" kaydı, manzumenin mezkur Sûzî'ye ait olduğunu kesinleştirmektedir. Ehline malum olduğu üzere Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde bulunan ve sultana arzedilen bu belgeler nâsir/edibin elinden çıkmış veya onun gördüğü metin olmaktadır. Hâliyle bu belgedeki kayıt da kasidenin sahibini doğru bir şekilde belirttiği gibi şairin hem kendi adı hem de babasının adını bir kez daha gün yüzüne çıkarmaktadır.

Sûzî hakkında tezkirelerin verdiği bilgi mahduttur. Kaynaklarda memleketinin Prizren⁵⁶ olduğu ittifaken belirtilen Sûzî'nin doğum tarihi, ölümü veyahut ailesine dair bilgiler çok sınırlıdır. Fakat bu konuda detaylı incelemelerde bulunan Sırp tarihçisi Olesnicki'nin Prizren'deki Sûzî Çelebi'ye ait türbe kitabesine dayanarak verdiği bilgilere göre şairin asıl adı

⁵⁵ Bu çalışma için bkz.: Türkan Alvan, "Cevherî'nin Sultan II. Bayezid'e Sunduğu Methiyeler", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 2022, 26 (1), 213-234.

⁵⁶ Sehî Beg, *a.g.e.*, 146; Âşık Çelebi, *a.g.e.*, 436; Latîfî, *a.g.e.*, 280, Kınalızâde Hasan Çelebi, *a.g.e.*, 452.

Mehmed'dir. Buradaki bilgi elimize ulaşmış belgedeki bilgiyi doğrulaması bakımından ayrıca önemlidir. Olensnicki, babasının Mahmud adını taşıdığını belirtse de belgede babasının adının Yunus olduğu görülmektedir. Bu konu şimdilik muallakta kalan tek mesele olarak dikkat çekmektedir. Şairin dedesi ise Abdullah adını taşımaktadır. Dedesinin Abdullah adını taşıması dolayısıyla şairin devşirme olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiyi doğrulayacak kaynak ise Âşık Çelebi tezkiresinde yer alır: Sûzî'nin Nehârî ve Sa'yî adında iki kardeşi vardır. Yine bu şehir doğumlu Mü'min isminde bir şairden söz ederken Çelebi, bunu Nehârî-zâde olarak tanımlar. Yani Mü'min Sûzî'nin yeğenidir. Sonra da Çelebi, Mü'min'in hayatı hakkında bilgiler aktarırken soyunun kafir beylerinden (muhtemelen Sırp) Safur (?) adlı birine ulaştığını ifade ettiğini bu soydan gelmekten de gurur duyduğunu belirtir. Hatta bu övücünü ifade etmek üzere *Safur-nâme* adlı bir kitap yazdığı da yine Çelebi tarafından verilen bilgiler arasındadır. Prizren doğumlu ve bu şehir şairlerine özel bir alaka ile yaklaşan Âşık Çelebi'nin bu bilgileri çağdaş bir kaynak olarak önemlidir. Bu bilgiler ayrıca Sûzî'nin ailesinin bilime sanata aşına, şiiri ve kültürü önemseyen bir konumda olduklarını da göstermektedir. Sûzî dışında kardeşleri Nehârî ve Sa'yî, yine ifade edildiği gibi yeğeni Mü'min tezkirelere girecek derecede önemli XVI. yüzyıl şairleridir. Olesnicki, şairin ölüm tarihini 931/1524 olarak belirlemiştir. Araştırmacı bu bilgidен hareketle Sûzî'nin doğum tarihini de 1455-1465 yılları arasında tahmin etmektedir.⁵⁷

Sûzî, ilk öğrenimini doğum yeri Prizren'de almış olmalıdır. Bir ara tahsilini yarım bırakıp Nakşibendîliğe meyletmiştir. Hatta kaynakların ifade ettiğine göre Nakşibendî Sûzî diye tanınır. Sonra Rumeli şehirlerine seyahatler gerçekleştirmiştir. Mihaloğlu Ali Bey'in (ö. 906/1500) yanında uzun zaman kaldı. Onun Bosna yöresine yaptığı savaşlarını manzum olarak kaleme aldı. Ölümünden sonra bir müddet oğlu Mehmed Bey'in (ö. 916/1510) yanında bulundu. Akıncı beylerinin yanlarında gazalarını nazma çekecek şair bulundurmaları âdettendi. Mihaloğlu ailesi için de Sûzî, böyle bir görevi ifa etmiştir.⁵⁸ Sonra ayrılıp memleketi Prizren'e döndü. Burada İlyas Hoca Mahallesi'nde Bistrica çayı kenarında bir mescid ile medrese ve

⁵⁷ Mustafa İsen, "Sûzî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdbir>, (Erişim Tarihi: 05.09.2022).

⁵⁸ Mustafa İsen, "Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları", *Türkiye Günlüğü*, 1998, s.

çay üzerine köprü yaptırdı. Ömrünün sonuna kadar kendi mescidinde imamlık ve medresesinde öğretmenlik yaptı. Sûzî Çelebi, Yavuz Sultan Selim tarafından 1512-1520 tarihli temlik-nâme ile kendisine verilen Prizren yakınlarındaki Grajdanik Çiftliği'ni bu mescid ile medresesinin yönetimi için vakfetti. Bu vakfiyeden, Ayşe adında bir kızı olduğu ve malının bir bölümünü ona bağışladığı anlaşılmaktadır. Şair Prizren'de vefat edince kardeşi Nehârî ile birlikte mescidin kurbundaki bahçeye defn edildi.⁵⁹

Tezkirelerdeki şiiirler dışında *Dîvân*'ı olup olmadığı bilinmeyen Sûzî'nin bugün elimize ulaşmış tek eseri *Gazavât-nâme-i Mihaloğlu Ali Beg* adlı 1795 beyitlik bir mesnevisidir.⁶⁰ İlk kaynak eserlerden *Heşt Behişt* bu eserin 15.000 beyit olduğunu belirtse de⁶¹ elimize ulaşan metin 1795 beyitlik bir eserdir. Bu durum da eserin büyük bir kısmının kaybolduğunu düşündürmektedir.

Sûzî'nin gazavatnamesi ve tezkirelerde yer alan gazel ve beyitleri dışında bu çalışma ile II. Bayezid'e sunmuş olduğu kaside de gün yüzüne çıkmış olmaktadır.

10. Şairi Belli Olmayan Manzumeler-1 Kıt'a, 1 Terkîb-Bend

II. Bayezid'e sunulan medhiyeler arasında 17 beyitlik bir kıt'a ile kerem redifli 5 bentlik bir terkîb-bendin şairi bu manzumelerde mahlas geçmediği için belli değildir. II. Bayezid dönemine ait eldeki divanlar üzerinde yaptığımız taramalarda da mezkur manzumeler tespit edilememiştir. Şiiirlerin muhtevasında da şairin kimliği hakkında bir ipucu yoktur. Sadece aşağıda 13. manzume olarak yer alan terkîb-bendin üçüncü bendinin altıncı beytinde şair,

Umaram sancağ-ı Sivası kıla hâş idesin

Boydaşum gayreti yakdı beni sulţân-ı kerem (Terkîb 12/III-6)

beytiyle II. Bayezid'den Sivas tımarını istemektedir. Klasik edebiyat metinlerinde pek görülmeyen bir kelime olarak "boydaş"dan da bahsettiğine göre şairin Sivaslı veya o çevreden olduğu düşünülmektedir.

⁵⁹ Mustafa İsen, "Sûzî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdbir>, (Erişim Tarihi: 05.09.2022).

⁶⁰ Bu eser için bkz.: Agah Sırrı Levend, *Gazavatnameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1956.

⁶¹ Sehî Beg, *a.g.e.*, 146.

Bu bilgiye dair sultanın belki bu medhiyeden sonra Sivas tımarını ihsan edebileceğini düşünüp dönem kronikleri ve arşiv belgelerine baksak da maalesef bu konuda herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Bu beyit dışında manzumelerin hemen bütün beyitleri klasik edebiyat geleneğine uygun olarak alışılmış medhiye beyitlerini havi olduğundan şairinin tespiti imkânsız bir hâle gelmektedir.

Medhiyelerin Şekil, Dil, Muhteva ve Vezin Özellikleri Hakkında Kısa Bir Değerlendirme

Yukarıda şairlerini verip her şair bahsinde kısaca üzerinde durduğumuz medhiyelerin şekil özelliklerini bir tablo hâlinde vermek hem çalışmanın hacmi hem de derli toplu olması bakımından daha kolay olacaktır.

Şiir No.	Şairi	Nazım Şekli	Vezni	Beyit/Bend Sayısı	Türü
1	Kâtibî	Kaside	<i>Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün</i>	19	'Tydiyye/Medhiye
2	Kâtibî	Kaside	<i>Mefâ'ilün fe'ilatün mefâ'ilün fe'ilün</i>	57	Nevruziyye/Medhiye
3	Şâkirî	Kaside	<i>Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün</i>	28	Nevruziyye/Medhiye
4	'Ömer	Kaside	<i>Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün</i>	23	Medhiye
5	Rûhî	Kaside	<i>Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	41	Nevruziyye/Medhiye
6	Rûhî	Tercî'- bend	<i>Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün</i>	8 bend/56 beyit	Nevruziyye/Medhiye
7	İbrâhîm İbn Bâlî	Kaside	<i>Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün</i>	25	Medhiye
8	İbrâhîm İbn Bâlî	Mesnevi	<i>Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün</i>	10	Medhiye
9	Hâtîfî	Kaside	<i>Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	26	Medhiye
10	Niyâzî	Kaside	<i>Mef'ülü fâ'ilatü mefâ'ilü fâ'ilün</i>	33	Bahariyye/Medhiye
11	Sûzî	Kaside	<i>Fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilatün fâ'ilün</i>	31	Medhiye

12	Şairi Belli Değil	Kıt'a	<i>Mefā'liin mefā'liin mefā'liin mefā'liin</i>	17	Medhiye
13	Şairi Belli Değil	Terkîb- bend	<i>Fe'ilatiin fe'ilatiin fe'ilatiin fe'ilün</i>	5 bend/45 beyit	Medhiye

Tablo 1: T.C. Devlet Arşivleri Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı'nda Bulunan II. Bayezid Medhiyelerinin Şekil Özellikleri⁶²

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere tespit edilip metni verilen 13 manzumenin çoğunluğu kaside nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Kasidenin yanı sıra kıt'adan mesneviye ve tercî'-bend ile terkîb-bende kadar çeşitli nazım şekillerinin medhiyelerin yazımında kullanıldığı görülmektedir. En uzun manzume 57 beyit ile Kâtibî-i Bursevî'ye aitken, İbrâhîm İbn Bâlî, sultana 10 beyitlik kısa bir medhiye ile en kısa manzumenin sahibidir. Yukarıda tafsilatlı olarak *Meşâ'irü's-Şu'ârâ'* da Zâtî'nin dilinden paylaşılan anekdotun gösterdiği üzere kasidelerin nevrüziyye ağırlıklı olması, padişahın şairlere zorunlu tuttuğu nevruz ve bayramlarda kaside sunulması isteğinin şairler tarafından yerine getirildiğini gösteren bir husustur. Hatta bu makalenin konusunu aşsa da II. Bayezid'e sunulan kasidelerin tekмили birden incelenmesi hâlinde kanaatimizce 'ıydiyye ve nevrüziyye türünün yoğunlukta olacağı görülecektir.

Medhiyelerin, şekil özellikleri yanında muhtevaları incelendiğinde klasik Türk edebiyatı geleneği dairesinde padişahın övüldüğü görülmektedir.⁶³ Aşağıdaki metinler okunduğunda şairlerin padişahın cömertliği, ihsanı ve keremi üzerinde özellikle durdukları görülecektir. Bu durum da bize II. Bayezid devri ile ilgili tezkirelerde yer alan bilgilerle şairlerin kasidelerinde söylediklerinin ve in'âmât defterindeki verilerin birbiriyle örtüştüğünü göstermektedir.

Medhiyelerin şekil, muhteva ve üslup özellikleri klasik Türk edebiyatı geleneği etrafında kaleme alınsa da manzumelerin dil yapısı kimi yerlerde erken dönem Osmanlı Türkçesi özelliklerini göstermektedir. Bu manzumeler her ne kadar sarayda sultana sunulsa da kimi kelimeler etrafında XV. yüzyılda Türk dilinin imla özelliklerinin henüz tam manasıyla

⁶² Yukarıda da belirtildiği gibi arşivde Cevherî mahlası ile bulunan manzumeler daha önce yayımlanmış olup bu sayıya dâhil edilmemiştir.

⁶³ Çalışmanın hacmini artıracığı için bu bahiste beyit örneklendirmelerine gidilmemiştir.

oturmadığı görülmektedir. Metinlerin saray arşivinde bulunup sultana sunulmuş şiirler olarak arşivlenmesi bu manzumelerin ya şairlerin kaleminden çıktığını yahut da saray kâtipleri tarafından istinsah edilerek sultana arz edildiğini gösterir. Buna rağmen manzumelerde görülen kelimelerdeki ikili yazımlar, yazımda gösterilmesi gereken sesli harflerin gösterilmemesi veya sesli harflerin sadece harekelerle gösterilmesi gibi kimi imla özellikleri XV. yüzyılda hâlâ yazı dilinin imlasında bazı ikiliklerin olduğunu gösterir. Metinlerin iyi bir eğitim-öğretim görmüş şair veya kâtiplerin elinden çıkmasına rağmen bu gibi durumların görülmesi ise manidardır. Söz gelimi eğitim düzeyi orta halli veya düşük bir kişinin yazı dilini o devirde nasıl kullandığı bu çalışmanın sınırlarını oldukça aşmaktadır. Şimdi bahsettiğimiz hususlardan kimi örnekleri maddeler hâlinde şöyle sıralayabiliriz:

1. Aşağıdaki 2 numaralı metin olan Kâtibî'nin kasidesinin ilk beyti şöyledir:

Ne şekle **girdi** yine gör bedî'-i devrânî
Bu şüret-ile 'aceb kim beyân ider anı (Kâtibî K. 2/1)

Metinde kalın olarak gösterilen ve كرى şeklinde yazılması gereken kelime كرى şeklinde harekelenmiş ve "girdi" okunması istenmiştir. Benzer durum yine aynı kasidenin dokuzuncu beytinde "çekdi" fiilinde de tekrar etmiş ve kelime كرى şeklinde yazılmıştır.⁶⁴

2. Zarf-fiil eki olan ve klasik Osmanlı Türkçesi döneminde "وب- "şeklinde yazılan "-up, -üp" eki arşivde yer alan manzumelerde "و" harfi olmadan yazılmış ve müstensih/şair tarafından ötreli bir şekilde kelimenin "gelüp" okunması istenmiştir. Mesela Kâtibî K.2/46'da bulunan örneği burada zikredebiliriz: كرى. Yine Rûhî Terc. 6/I-3'de "kalup" kelimesi de aynı şekilde yazılıp harekelenmiştir: كرى. Bu durum farklı şairlerin manzumelerinde farklı kelimelerde mütemadiyen devam etmektedir.

⁶⁴ Aynı durum farklı şairlerin diğer manzumelerinde de görülmektedir. Farklı bir örnek için bkz. Rûhî K. 5/9 [figâni]

3. Eklerin yazımında görülen durum tek heceli kök kelimelerde de aynıyle vakidir. Söz gelimi “طوت” şeklinde yazılması gereken “tut-“ fiili Kâtibi K. 2/27 ve 57’de şeklinde ilk hecedeki sesli harfi hareke okutacak şekilde yani Eski Anadolu Türkçesi imla özellikleri ile yazılmıştır.

4. Türkçe kelimelerin imlasında olması gereken kalın sıradan seslerin mesela “sad” ince sıradan gelen seslerin “sin” harfiyle yazımı gibi kimi kuralların bazı yerlerde henüz oturmadığı görülmüştür. Mesela aşağıda 5. manzume olarak yer alan Rûhî’nin kasidesinde beşinci beyit,

Şaçdı benefşe boynına rakqās-veş **şaçın**

Gül meclisinde bülbül-i miskîn tıtdı dem (Rûhî, K. 5/5)

şeklinde dir. Metinde koyu olarak gösterilen “şaçdı” ve “şaçın” kelimelerinin imlası sad harfi ile “صچن”, “صچدی” şeklinde olması gerekirken harekeli yazılıp doğru okutacak şekilde sin harfiyle ve şeklinde yazılmıştır. Yine 4. manzume olarak aşağıda yer alan ‘Ömer’in kasidesinde bizim doğru olarak çeviriyazı sisteminde yazdığımız “berk” kelimesi şeklinde kef harfi ile yazılmıştır:

Ne deñlü **berk** ise gönlüm hişarı n’eylesün n’itsün (“Ömer K. 4/6)

5. “Gibi” edatının yazımında farklılıklar göze çarpmakta ve hemen her manzumede bu durum görülmektedir. Lâkin özellikle şu örnek aynı metinde ikili kullanımı göstermesi açısından manidardır. Kâtibî’nin aşağıdaki 2. kasidesinde;

‘Alî **gibi** biline Zü’l-feğârını kuşanup (Kâtibî, K. 2/31)

mısramda şeklinde yazılan edat, aynı kasidenin 10. beytinin ilk mısraı olan

Cihâmı kıldı cinân bāğı **gibi** taze-veş (Kâtibî, K. 2/10)

musraında şeklinde ve harekenin düzgün okutmasına imkân verecek şekilde yazılmıştır. Hemen şunu belirtmek gerekir ki manzumelerim imlasından anlaşıldığı kadarıyla XV. yy.'da “gibi” edatının yazımı mütemadiyen böyle olup⁶⁵ ilk şeklinin imlada yeni yeni görülmeye başladığı düşünülmektedir.

Medhiyelere XV. yy.'ın dil ve edebî yönünü düşünüp vezin yönünden baktığımızda ise şairlerin bu konuda gayet başarılı oldukları söylenebilir. Zira yukarıda örnekleriyle gösterildiği üzere imlanın henüz yeni yeni oturmaya başladığı ve klasik Osmanlı Türkçesinin ilk devirleri sayılan zaman diliminde şairler aruz kusurlarından zihafı çok az yapmıştır. Hatta bunlardan özellikle “Allâh” kelimesi gibi bazı kelimeleri şairler zihaf kasdı ile değil yabancı dilden alıntı olan bu kelimelerin söyleyiş biçimleri de dikkate alınarak kendi ağızlarına uydurması şeklinde yaptıkları düşünülebilir. Özellikle XV. ve XVI. yy. metinlerinde bu duruma sıklıkla rastlanılmaktadır:⁶⁶

‘İşmet-i Hağ kulavuz ola ne yirde olasin
Yarıcuñ **Allâh** ola kıpuda derbân-ı kerem (Şairi Belirsiz, *Terkîb*.
13/V-3)

Beyitte Allah kelimesi vezin gereği kısa okunmalıdır. Yine şairi belli olmayan 12. manzumede benzer bir durum görülmektedir:

Bāyezîd bin Mehemmed Hân ser-â-ser mülke ol sulţân
Göreyüz devletinde dîn temâmet müsteţâb ola (Şairi Belirsiz, *Kıt’a*
12/5)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi çok az yapılan zihafın hepsi şairi belirlenemeyen manzumelerde görülmektedir.

⁶⁵ Mesela farklı bir örnek için bkz.: TSMA.E. 363-9, [Kaside-i Rûhî] b. 21, 22, 41.

⁶⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz.: Hakan Taş, *On Altıncı Yüzyıl Divan Şairlerinde Vezin Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000.

II. Bayezid'e sunulan medhiyelerde, XV. yy. Türk edebiyatı metinlerinde örneğine bolca rastlanan Türkçe kelimelerde med hususiyeti Niyâzî'nin manzumelerinde görülmektedir:

İtdikçe vaşf-ı zâtuñı şevk-ıla 'andelîb

Evrâk-ı yâsemene bu şi'ri yazar gül (Niyâzî, K. 10/15)

Cân-ı Niyâzî bülbülidür bâğ-ı medhüñüñ

Çün oldı bağı lâle gibi kim umar gül (Niyâzî, K. 10/31)

S o n u ç

II. Bayezid devri, Osmanlı tarihi açısından özellikle fetihler bakımından her ne kadar halef ve selef padişahların gölgesinde kalsa da devletin işleyişinin gelişmesiyle bilim ve kültür bakımından son derece velud bir dönemdir. Kendisi de bir şair olan II. Bayezid, devrinde şair ve edipleri koruyup kollamış onlara yüklü miktarlarda ihsan ve in'âmlarda bulunmaktan geri durmamıştır. Bütün bu bilgiler tafsilatıyla gerek arşiv belgelerinde gerekse de klasik Türk edebiyatının birincil kaynaklarından tezkirelerin satır aralarında mesturdur. Padişah, şairleri koruyup kollamakla kalmamış onlara bir nevi ferman buyurarak nevruz ve bayramlarda birer kaside sunmalarını da şart koşmuştur. Bu durum gelişme dönemindeki Türk edebiyatı ve Türkçe için son derece olumlu bir teşvik olup padişahın kendi övgüsünden ziyade devrindeki edebî mahfillerin canlılığını sağlamak adına atılmış bir adım gibi görünmektedir.

Türk edebiyatı için birincil kaynaklar olmayan arşiv ve burada bulunan belgeler özellikle tarih ilminin en önemli mercii merkezidir. Tarih ve edebiyat ilminin birbirinden ayrılmaz bir bütün olmasından mütevellit arşivlerde Türk edebiyatına dair bilgi ve belgeler bulunabildiği gibi bizatihi edebî metinler de yer almakta hatta bu metinler, edebî kaynaklarda yer almayan eser veya manzumeler olabilmektedir. İşte bu noktada T.C. Devlet Arşivleri Osmanlı Arşivi Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı 0363 numarada bulunan bir gömlekte II. Bayezid'e sunulmuş ve bugüne kadar ilim âlemince bilinmeyen medhiyeler gün yüzüne çıkarılmıştır. Bu medhiyelerin ikisinin şairi tespit edilememiş olsa da mezkur şiirlerin tamamı bugüne kadar elimizde olmayan metinlerdir. Sadece çalışmamız yapılırken yayımlanmış bir makalede Cevherî mahlaslı şairin bir kaside ve tercî'-bendi ortaya konulmuş olup Cevherî'nin metinleri bu sebeple

çalışmamızda konu dışı bırakılmıştır. Geriye kalan II. Bayezid övgüsünde sekiz farklı şairden on üç metin böylece ortaya konmuş; şairleri olan Kâtibî, Şâkirî, 'Ömer, Rûhî, İbrâhîm İbn Bâlî, Niyâzî ile Sûzî hakkında çeşitli okumalar yapılmış ve bu metinlerin aynı mahlası kullanan devrin şairlerinden kime ait olabileceği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada sadece bugüne kadar bilinmeyen metinler ortaya konup manzumelerin içeriği ile ilgili kısa bir değerlendirme yapılmakla kalmamış mesela İbrâhîm İbn Bâlî'nin Memluk elçisi olarak hangi tarihte Osmanlı Sarayı'nda II. Bayezid'in huzurunda bulunduğu gibi kimi tarihî bilgiler de ortaya çıkarılmıştır. Son olarak bu ve benzer durumlar göstermektedir ki tarih ilminin birincil kaynağı hükmünde olan arşiv belgeleri Türk edebiyatı için de son derece önemli bir kaynak olarak saklı bir hazine gibi araştırmacıları beklemektedir.

METİNLER

[Kaşide-i Kâtibî]

Hüve'l-Fettâh

1.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

- 1.İRmege sen mäh-ı mihr-efrūza dil ister mecāl
Zerre-i ser-geşteyi gör kim hayāl ider muhāl

Kūyuñuñ gerdinde göñlüm Mekke içinde hamām
Yüzüñüñ devrinde hālüñ Ka'be üstinde Bilāl
3. Hatt-ı reyhānuñ ki hüsnüñ nāmesi tevķi'idür
Yazamaz Yāķūt mişlin biñ yıl iderse mişāl

Gösterür vech ü cebīñüñ arasından kaçlaruñ
Müşterī elinde kıavs u āfitāb üzre hilāl
5. Hāme gibi sīnemi yarup keserseñ başumu
Nāle kılmazam [ki] ğamdan olmışam gerçi ki nāl

Yüzüñi gören humāyün-fāl olur beñzer saña
Eylemiş durur nazār luţf-ile şāh-ı nīk fāl
7. Muştāfā-hūy u Süleymān-şevket ü 'İsā-nefes
Murţazā-cūd u Hüseyn-aħlāk u İskender-ħuşāl

Zīnet-i tāc u nigīn ü zīver-i taht u kemer
Hāzret-i şeh Bāyezīd ol husrev-i şāhib-kemāl
9. Mülkden zulmı ırağ ideli 'adli şāhnesi
Dāmen-i şādīye hergiz kıonmadı gerd-i melāl

Karşular 'afv-ı şehāsı ol şeh-i dīn-perverüñ
İtmedin mücrim günāh u kılmadın sā'il su'al

11. İki büküp bilin öpmese işigüni felek
Çıkar-ıdı arkaşından Kehkeşān-mişāl düvāl
Şerbet-i nehyiyle fermānuñ devā eyleyeli
Gelmez olmuşdur gelūsından şurāh̄in̄iñ su'āl
13. H̄vān-ı ihsānuñuñ ol kim eylemedi şükriñi
Sufra-veş devrildi 'ömri oldı mānend-i h̄lāl
Müntakıl olmağ dilemez h̄azretüñden ğayrıya
Şāhlardan saña devlet eyleyelden intikāl
15. H̄ağ ezelden saña virmişdür ki olasın ebed
Server-i t̄ac u serīr-i şāhib-i 'izz ü celāl
Nīk-h̄vāhuñ olmayan senden göriser şek degül
Tīğ-i H̄aydardan ne gördiyise Şalsāl ibni şāl
17. Şāhed-i ma'nā cemālin zīneti-çün çıkarur
Kātibī kuluñ şehā zihninden enva'ı [le'āl]
Gice gündüz turduğınca ber-ķarār üzre zemīn
Döndüğince çarh-ı gerdün geçdüğince māh u sāl
19. 'İyduñı ferhunde kılup āsumān-ı cāh ide
'Ömrüñüñ h̄urşidini tābende kılsun Zū'l-Celāl
Āmīn Yā Rabbe'l-'Ālemīn

[Kaşide-i Kâtibî]

Hüve'l-Fettâh

2.

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Müctes + - + - / + + - - / + - + - / + + -

1. Ne şekle girdi yine gör bedî'-i devrânî
Bu şüret-ile 'aceb kim beyân ider anı
Çemende hikmet-i Yezdânı göreyin dirseñ
Şüküfeye nazar it hey'etin anuñ tanı
3. Menâr-ı servde her şubh bülbülân-ı çemen
Uşul-ile hoş oğurlar kelâm-ı Rabbânî
'Îzâr-ı gülşen-i devrâna kâtib-i kudret
Muhaqqak oldu ki resm ide hatt-ı reyhânı
5. Zemîne eyle ki nakş urdı aşlına baksañ
Görinmeye gözüñe fer'-i şüret-i Mânî
Nesîm-i gâliye büyüyle ireli nevrüz
Açıldı şanki çemen içre müşk dükkânı
7. Hoşâ ki geldi gülistâna nahl-bend-i bahâr
Müzeyyen eyledi nûrıyla cümle ağşânı
Hayât-ı tâze irişdürdi mürde-i çemene
Înüp zemîne felekden bahâr bārânı
9. Şehâb-ı ejderin altun resenle çekdi göge
Şeherde berç uruban âfitâb-ı nûrânî
Cihânı kıldı cinân bāğı gibi tâze-veş
Gül-ile göncedür içinde hür u gilmânı

11. Bu faşla her kim irişdiyse ārzū itmez
 ‘Aceb görem mi diyü şaḥn-ı bāğ-ı Rıd̄vānı
 Zemīnde sebze ḥulel-pūş olalı Hızr-şıfat
 Hacīl kıılır şularuñ ta‘mı āb-ı ḥayvānı
13. İder kırā‘at-i seb‘-ile bir dem içre hezār
 Şeḥerde maḥfil-i gülşende ḥatm-i Qur‘ānı
 Gözinde nem görüben nergisüñ şeḥer lāle
 Düzetdi anuñ-içün sürme-i Şıfāhānı
15. Şu deñlü dişledi la‘lini ḡoncenüñ şebnem
 Ki anda ḳaldı ne deñlü var ise dendānı
 Benefşe sünbüline şāne ursa n’ola nesīm
 Dem-i bahār iricek bu durur anuñ şānı
17. Şabā cemende Züleyḥā-şıfat el urdı meger
 Ki Yūsuf-ı gülüñ olmuş derīde dāmānı
 Koḥu uğurladıḡiçün benefşe vü gülden
 Ḥabāb düzdi nesīme şularda zindānı
19. Çemenler içre görüp nergisi za‘īf-mizāc
 Pür itdi şerbet-ile cāmın ebr-i nisānı
 Kimine zehr kimine şeker virür bu dehr
 Velī baña içirür ol şu yirine ḳanı
21. Zamānenüñ ḡamı maḥzūn idüp dururdı beni
 Bu maṭla‘ irdi dile ḥurrem eyledi cānı
 Çemenlerüñ yine iy gül hezār-ı destānı
 Oḳudı şevḳ-ı ruḥuñla hezār destānı
23. Esīr oldı ḳalup bāğ içinde ḳaddüñe serv
 Benefşe bu ḥaṭ-ı reyḥānuñ oldı ḥayrānı

- Hezār bülbüli bir dem içinde zār eyler
Niķābını götürürse yüzüñ gülistānu
25. Yanında ķāmetüñüñ çöpçe ‘aynuma gelmez
Anuñçün eylemezem seyr-i serv-i bostānu
Budur yüzünde müjeñ tıgın itdügüm pür-ḥūn
Şevāb-ı Ka’be bulur kim ũonatsa ‘uryānu
27. Raķībi āteşe ũut işigüne olsa ķarıb
Felekden od-ıla atar melek çü şeytānu
Esīridür resen-i zülfüñüñ dil-i miskīn
Görelī muttaşıl anuñla şol zenaḥdānu
29. Niçe bir uzada zülfüñ yaķama zulm elini
Külāhumı yire uram görürsem ol ḥānu
Yegāne ḥāzret-i şeh Bāyezīd-i ḥusrev-i ‘ahd
Ki ķıldı berķ-i cürāzı cihānu nūrānı
31. ‘Alī gibi biline Zü’l-feķārını ķuşanup
‘İmāret eyledi ‘adliyle milk-i ‘Oşmānu
Hümā-yı bāğ-ı zafer bāz-ı fethi şayd ķılır
Semend-i rüz-ı ğazā eyledükçe cevlanı
33. Ne deñlü leşker-i küffār olsa āhen-püş
İrişdügüñce ķılır çāk-i tıg-ı bürrānu
Şebīh-ise yem-i sīm-āba ğam degül düşmen
Kılıcınıñ leb-i yādı helāk ider anı
35. Dürüldi defteri nesh oldu ‘ömri nüşhaları
Ne yire kim ğazab-ile irişdi ‘unvānu
Dilinde düşmenüñüñ çün cerāḥeti var-ımuş
Fetīl yirine tır ur ki bula dermānu

37. ‘Aceb mi mu‘ciz-i Mūsā bilür disem kılıcuñ
 Ki bend-i abzası gösterdi ekl-i u‘bānı
 Niānı cān-ı ‘adūdur adengūñūñ her dem
 Mūdām uvveti olsun ki vardur idmānı
39. Teninde dūmenūñūñ cānı ol müsāfirdür
 Ki bir evūñ iki gūn gāyet ola mihmānı
 açan ‘adū yüreginden ki ileye tīrūñ
 Zemīne dūdūgi dem lāle ola peykānı
41. Dem-i sehāda yem-i cūduña kim itse naar
 abāb miilli görür anda heft eyvānı
 Yire geerdi ayādan bugūn yidi deryā
 Eger göreydi ol iki kefi dūr-efānı
43. ‘Aā deminde gözüm āstīnine naar it
 Mu‘āyene göresin tā ki genc-i pinhānı
 Muī‘ūñ oldu bir aradan ins ü cinn ü uyūr
 apuñ olalı cihānuñ dūvüm-Sūleymānı
45. udā ki apuñı evvel yaratdı zıllından
 Cihān gele gide saña bulunmaya ānı
 ‘Arab ‘Acem n’ola yüz sūrseler gelüp apuña
 apuñ durur bu gūn ilīm-i heft sultānı
47. Velī bu bende daı yüz sürer ehā apuña
 Maāmı yücedür ammā ki gözlemez ānı
 Yaı gibi ayaa aldı Kātībīyi felek
 N’ola uluñun elin utsa āh-ı devrānı
49. Niār-ı la’l ideli gözlerüm firā-ıla
 Unutdı tācir olanlar reh-i Bedaānı

- Gönül şadefleri içinde pür durur güherüm
Nişār vaḳti kıılır şerm-sār ‘Oşmānī
51. Kemāl-i şî‘rüm ol ārāya irdi devründe
Ki görse Hüsrev anı kıılmaz-ıdı noḳsānı
Sözüme n’ola kişi ṭa’n iderse reşkinden
Yemiş ki ṭatlu ola ṭaşlar irişen anı
53. Kaşīdeme ‘aceb olmaya ger naẓīre dine
Hezār bende gibi var şehūñ şenā-h’vānı
Egerçi rengde birdür velī behāda kaçan
Bir ola la’l-ile mercān eyā güher-kānı
55. Niçe ki sebzelerūñ atlasın şükūfe_y_ile
Münakkaş ide ser-ā-ser bahār bārānı
Niçe ki açınan eşcārı naḥl-bend-i şabā
Hezār renege ḳoya berg-i gülle ağşānı
57. Ṭarıy ü taze ṭuta bağ-ı ‘ömrüñi Yezdān
Müdām ḥurrem ola devletūñ gülistānı
Āmīn Yā Rabbe’l-‘Ālemīn

[Kaşīde-i Şākiri]

3.

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. ...

...

3. TSMA.E. 0363-3.

1 Beyit belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

- ...
- ...
3. ...gülşende...zīnhār
devrān-ı gül
 ...sürh-rū hāk olmadın
 ...şādān-ı gül
5. ...çeşm-i...
 Müşteri-veş gördük oldu zeyn çün dükkān-ı gül
 Gözleme tertīb geç cümle tekellüfden bu dem
 Vahtidür zīnhār olursañ bī-ser ü sāmān-ı gül
7. İster-iseñ kim bula her dem dil ü cānuñ şafā
 Meskenüñ şahn-ı çemen ile mekānuñ kân-ı gül
 ...yüzüñ
 Kim durur dergāhına yüz süriyü a'yān-ı gül
9. Ya'nī ol kim eyledi memdūh-ı zāt-ı pākūñi
 'Adl ü dād-ile 'aṭā vü cūd-ile Yezdān-ı gül
 Hüsrev-i āfāk Sulṭān Bāyezīd-i nev-cüvān
 Kim ider andan hemīşe kıllara ihsān-ı gül
11. Maḳdem-i meymūn-mūna hāke kim ide hemān
 Lāle vü reyḫān biter peydā olur aḡşān-ı gül
 Şevḳ-i ruhsāriyla ol ḡonce-dehānuñ bāḡda
 Çāk iderken cübbesini bülbül-i nālān-ı gül
13. Naḡme-i dil-süz-ıla medḫinde bu ş'ri anuñ
 Mest ü şeydā gördüm okurdı olup hoş-hvān-ı gül

2 Beyit belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

3 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

4 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

5 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

- Sâkiyâ devr it çün irdi 'işret-i devrân-ı gül
 aldı mı hâr itmedi lufiyla bu devrân-ı gül
15. Hicr-i ruhsâruñla la'lüñ yâdına an yudaram
 'Iyş u nûş itmek gerek zirâ budur erkân-ı gül
 Rûz u şeb ser-geşte vü âşüftedür miskîn gönül
 Olalı zülfüñ ruhuñ devrinde ser-gerdân-ı gül
17. urre-i arrârıñı gird-i 'izârıñda gören
 Dir ki tãvûs-ı cinândur kim ider cevlan-ı gül
 La'l-i mey-günüñ şafâsına 'izârıñ şevk-ıla
 Devr-i güldür olalum çeşmüñ gibi mestân-ı gül
19. Görmedi hergiz çemen addüñ gibi serv-i revân
 Bitmedi gülşende hiç atuñ gibi reyhân-ı gül
 Zülf-i 'anber-bârıñı addüñde gören dir 'aceb
 Bu ne kâfirdür ki cennetde ider seyrân-ı gül
21. Postına once-i gülşende şıgışmaz şevkden
 Ruhlarıña **Şâkirî** iy meh didi çün cân-ı gül
 Dâ'imâ bulsun ruhuñ reng-ile atuñ naş-ıla
 Zîb ü zînet dilberâ şahn-ı çemen evvân-ı gül
23. Eylesün çeng-i elemde cânı a'dâñıñ figân
 Nâle itdükçe çemende murğ-ı hûb elhân-ı gül
 İtdügince hâk-i ter âb-ı zülâl-i luf-ı Rab
 Bâd ıldıça şehâbı gökde tâ giryân-ı gül
25. Tâ sarây-ı gülşene ferrâş ola båd-ı şabâ
 Tâ serîr-i ravzada hâkim ola sultân-ı gül
 ıldıgınca oncenüñ pîrâhenini çâk båd
 Bâgda bülbüller itdükçe şehir efgân-ı gül

27. Nev-bahār-ı bāğ-ı luḫfuñ dā'imā bulsun kemāl
 İrmesün bād-ı ḫazān vü görmesün noḫşān-ı gül
 Cüy-bār-ı ravza-i 'ömrüñ müdām olsun revān
 Devletüñ gülzāruña hiç olmasun pāyān-ı gül
 Āmīn Yā Rabbe'l-Ālemīn

[Kaşide-i 'Ömer]

4.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
 Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Dil-i pāküm ruḫ-ı raḫşānuñuñ mihrine me'vādur
 Dehānum ...
 ... öldür ki sevdāyī mizāc iken esīr itdi
 Beni zülfi sevāduñ kim ser-ā-ser ğarḫ-ı sevdādur
3. Fiğān iy nūr-ı çeşmüm çeşm-i mestüñden ki 'ālemde
 Tolu her güşe ucdan uca ...
 Ruḫı 'aksiyle iy şüfī şafā-yı göñlümi gör kim
 Fezā-yı şaḫn-ı cennet gibi her yir[i] temāşādur
5. [Beni] 'ışḫ-ı şeker leblerden itme men' iy zāhid
 Ki cānum ḫastedür 'ışḫ-ı şeker lebler müdāvādur
 Ne deñlü berḫ ise göñlüm ḫişārı n'eyesün n'itsün
 Ki şāh-ı 'ışḫ üstine düşüp diye ki ...

4. TSMA.E. 0363-4.

- 1 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.
 2 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.
 3 ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.
 6 berḫ: berk Belge. ... yerler belgede tahrif olduğu için okunamamaktadır.

7. Şaçıñ bir ħadde itdi misk-i Ćinī eyle rüsvā kim
Ne deñlü perdede mestür olursa yine rüsvādur
Ne ħavf u ihtiyāţum var benüm ħünī gözünñden kim
Cihāna Ćün der-i sulţān-ı ‘adl ü dād u melcā’dur
9. O bir şāh-ı felek-miĳdārdur kim dergehi üzre
Yazılmış anda rāh-ı Kehkeşān ħaţţ-ı müş[ennādur]
Medār u merkez-i iĳbāl Sulţān Bāyezīd ol kim
Revāk-ı Ćarĳdan bāb-ı refī’ü’l-ĳadri a’lādur
11. O bir dergāhdur kim sengi āyīne-mişālinde
Cihānuñ şüret-i aĳvāli bi’l-cümle hüveydādur
Zamān aĳkāmuna dest-i ulū’l-emrūñ muvaĳĳa’dur
Felek mektübına ħükm-i ĳazā-imzāñ ųuĳrādur
13. ĳaçan kim dest-i ĳudret rezmūñ atın eyleye tezyīn
ųaĳılan ĳuşına ol demde ‘unĳūd-ı Sür[ey]yā[du]
Yedūñ bostān-ı iĳsānuñ dirāĳt-ı mīve-dāridur
Dilūñ cūd u ‘adālet dūrri ile ųolu deryādur
15. Ne baĳt u devlet-i dāreyn olur kim ĳālī yāreynūñ
Bu ĳün gibi zamīr-i mihr-i tenvīrūñde peydādur
Şehā ĳudretler ü ĳuvvetler olsun dest ü bāzūña
Ki Ćarĳuñ ĳavsini Ćekmekde bernā vü tūvānādur
17. Şümül-i luţf-ı iĳsānuñla ĳoş-dem ‘ālim ü cāhil
Vüfūr-ı cūduñ-ıla muĳtenem nādān u dānādur
Şu deñlü dest-i luţfuñ yaydı ĳvān-ı cūd u iĳsānı
Ki ĳırşuñ ĳözi ĳöñli ųoydı şan kim seng-i ĳārādur
19. Şehinşāhā sen ol deryā-yı bī-pāyān-ı himmetsin
Ki ol deryāya müstaĳraĳ ger ednā vü ger a’lādur

- Ne şāh-ı bende-perver mülk-ārāsın ki ‘ahdüñde
Cihān müstağrağ-ı eltāf-ı Allāhu Te‘ālādur
21. Ne sulţān-ı sa‘ādet-bağşsın kim kuluñ olanda
Cemī‘i devlet-i dāreynüñ esbābı müheyyādur
‘Ömer kuluñ da olursa eger ol zümreden ma‘dūd
Zihī iqbāl ü devletler zihī qadr-i mu‘allādur
23. Selāţīn-i cihāndan qadrüñ olsun tā ebed bālā
Nitekim yir yüzi pest ü fezā-yı çarḥ bālādur

[Kasīde-i Rūḥī]

5.

Mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün

Muzāri’ -- + / - + - + / + - - + / - + -

1. Çün ḥurrem itdi ‘ālemi nevrüz-ı muḥterem
Elvān-ı ni‘metiyle cihān oldı muğtenem
Yaydı yeşil bisāţını nevrüz-ı dil-firüz
Zeyn itdi bāğ u rāğ-ı seḥer bād-ı şubḥ-dem
3. Gülşende kurdı meclis-i şāhāne şāh-ı gül
Sūsen şurāḥī aldı ele lāle cām-ı Cem
Yüz nāz-ıla götürdi yüzinden semen niķāb
Biñ dürlü luḥf u ğunc ile gösterdi ğonce fem
5. Şaçdı benefşe boynına raķķās-veş saçın
Gül meclisinde bülbül-i miskīn tutdı dem
Tīğ-ı ḥilāf çekdügi bu demde bīd bū
Diler ki dīnden ide ömr-i şitāyı kem

7. İnşā-yı kudretini Kerīmūñ teferrüc it
Her cūyı cedvel eyledi her ravzayı raqam
Her kârgâh-ı sebzede yüz dürlü reng-ile
Bir demde biñ varaq yazılır çekmedin qalem
9. Her şubḥ u şām bülbül-i bî-dil fiğānı bu
‘İyş it vücūd-ı nâzüke irişmedin ‘adem
Güş eyle sem‘-i cān-ıla qumrı nevāsını
Feryād ider seherde tırur dir ki dem bu dem
11. Gül meclisinde bülbül-i şūrīde germ olup
Ḥandān oqurdu bu gāzeli güş idüp naqam
Bāğ-ı ruḥuñ bahār-ı gülistān iy şanem
Her cāyı cennet eyledi her ravzayı İrem
13. Baqsam yüzüñe fikrūme gelmez cihān u cān
Ölsem yoluñda derd-ile gelmez ölüm elem
Sürer cihānda cennet ü gilmān şafāsını
Gülşende bir perī-ruḥ-ıla ‘iyş iden bu dem
15. Ḥār oldı hem-nişīni nidem gül-‘izārumuñ
İy dīde cām-ı mey gibi qan aqla dem-be-dem
Genc-i qamı qadem başalı dīde vü dile
Oldı qanī gönül gözüme geldi dem qadem
17. La‘line şordum-ıdı hecir derdine devā
Şundi lebinı aqzuma didi dilümdür em
Şol kimsenüñ mürīdiyem iy dil cihānda kim
Bu dem idindi bādeyi şeyḥ ü güli şanem
19. Nevruz-ı pür-sürür-ıla elān cihān feraḥ
Baḥt-ı siyehden aqlayan ebr-ile bende yemm

- Başda sevād sīnede âteş yüzümde hāk
Gönlümde zevk u 'işret ü her dem gözümde nem
21. Gördi yüzümi zer gibi zerd oldı za'ferān
Bağdı yaşuma kıana boyandı dil-i baķam
Deryā-yı eşke ğarķ-iken ider hıred bükā
Çeşmüñ şurāh gibi niçe bir aķıda dem
23. Didüm ki ğam yime bu deme şād ol iy hıred
Vāķıf kemāl-i tab'uña çün şāh-ı pür-kerem
Sultān-ı kām-rān-ı cihān Bāyezīd Hān
Hāķān-ı Türk ü Deylem ü şāh-ı 'Arab 'Acem
25. Arz u semāda nevbet-i iķbāl urılmadıñ
Evc-i felekde dikmiş-idi devleti 'alem
İķbāl hırmeninde kemīn hūşe-çīn felek
Bir kaķre nemce yok yed-i feyzinde yidi yem
27. Hāk-i süm-i semendine hırşīd ider sücüd
Āb-ı revān-ı cüdına deryā iķer kıasem
'Adli emīr olalı serīr-i sa'ādete
Bāzār-ı dehr iķinde gezer rü-siyeh sitem
29. İy āfitāb felek henüz bir yaşar iken
Kādrüñ kıomışdı nüh felegüñ farkına kıadem
Kādrüñ kıamer gibi felege olalı süvār
Pervīn gibi yanuñca yalaşur haşem kıadem
31. 'Adlüñ nesīm-ile n'ola ölse 'adūlaruñ
Dirler cu'al ölüer gül-i hoş-büyü itse şem
Sedd itmege zamānede Ye'cüc-ı fitneyi
İtdi hākīm-i zātuñı te'hīr lā-cerem

33. Esrār-ı kâ'ināt zamīründe münkeşif
Aḥvāl-i mümkināt ḥayālünde mürtesem
İy zıll-ı Hâk kadem başalı dehre devletüñ
Çonmadı kimse gönline hergiz ğubār-ı ğam
35. 'Ālem hevā-yı luḫfuñ-ıla ser-firāz-iken
Devründe ğam revā mı ide kâmetümi ḥam
Gevher gibi götür beni ḥāk-i siyâhdan
Seng-i cefâda cevherümi koma kâbilem
37. Güş eyle 'arz-ı ḥālümü şalma zamâneye
Zîrâ zamâne ebkem ü çarḥ-ı felek aşam
Yoğdur cihânda aḫter ü eflâke i'timâd
K'aḫter hemîşe ḥâ'in ü eflāk müttehem
39. **Rûhî** ço bu zamân-ı deniden şikâyeti
Ol âsumân-cenâba du'âdur saña ehem
Dünyâya niçe kim gele nevrüz-ı dil-firüz
Devvâr niçe kim ola gerdün-ı pür-ḥaşem
41. Bâğ-ı bahâr-ı 'ömrüne irişmeyüp ḥazân
Ḥurşîd burcı gibi çapuñ ola muḫterem
Âmîn

[Tercî'-Bend-i Rûhî]

Hüve'l-Fettâh

6.

Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün

Münserih - + + - / - + - / - + + - / - + -

I

1. Tîğ çeküp şâh-ı rûz itdi seher 'azm-i ceng
'Asker-i şâmîlere düşdi gîrîv ü gareng

Çarha girüp şâh-ı şâm almış-ıdı kavş ele
Çarh zırhlar giyüp olmuş-ıdı ehl-i ceng
3. Sancağ-ı zerrîn çeküp yürüdi sulţân-ı rûz
Husrev-i şâmîlerün taña kalup oldu deng

Nîze-i tîzin görüp kaçdı sipâh-ı Habeş
Gözlerine anlarun 'arşa-i 'arş oldu teng
5. Virdi toköz kal'a-i cebre nigeş-bân-ı çarh
Döymedi bir topinun heybetine ehl-i zeng

Hününü zengîlerün şol kadar ağıtdı kim
Gülşen-i hađrâ-i çarh oldu gül ü lâle-reng
7. Oldı diyâr-ı şeh-i şâm müsaħħar aña
Pâdişeh-i ğâziye niteki mülk-i Fireng

Şâh-ı cihân Bâyezîd Hân ebu'l-feth-i dîn
Rumhına nuşret mu'în tîğine fırsat-ğarîn

II

1. Şubh-dem açdı güneş yümn-ile a'lâm-ı feth
Virdi sa'adet şeh-i ğâziye peygâm-ı feth

- Rūmh-ı cihān-gīrine nīze-i hūrşīd-i şubh
 Hāl-i lisānla ider dem-be-dem i'lām-ı feth
3. Kesr idicek şīşe-i hātırını düşmenüñ
 Sākī-i bezm-i ezel şundi aña cām-ı feth
- Rāyet-i küffār anuñ qahrı_y_ıla ser-nigün
 'Adli_y_ile ser-bülend sancaq-ı İslām-ı feth
5. Kilk-i kader kudreti *naşru minallāhıyuz*
 Levh-i kazādan aña olalı ilhām-ı feth
- Qahr-ıla meksūr idüp seyf-i 'adūsını Hāq
 Qabza-i şemşīrine yazdı anuñ nām-ı feth
7. Ka'be qapusın tavāf idüp yüz sürmege
 Tā'at-içün bağladı nüh felek ihrām-ı feth
- Hıusrev-i şahib-qırān emrine fermān cihān
 Tīrine peykān taqar yayına qurbān cihān

III

1. Şāh-ı muzafferdür ol hıusrev ü hākān-ı mülk
 Hātem-i hükmindedür mühr-i Süleymān-ı mülk
- 'Unşur-ı ferhundesı zübde-i kevn ü mekān
 Gevher-i pākīzesı hāşılı 'ummān-ı mülk
3. Rāyeti haqqındadır āyet-i feth ü zafer
 Hañçeri şānındadır kātī'-i burhān-ı mülk
- Bezmde her bendesi Hātem-i Tayī durur
 Rezmde her çākeri Rüstem-i Destān-ı mülk
5. Sākī-i Hızr-ı hatı mürdelere cān virür
 Hāk-i cenābı durur çeşme-i hayvān-ı mülk

7 İlk mısradā vezin aksamaktadır.

Dest-i dūr-efşānna reşk ider ebr-i bahār
Māh direfşindedür mihr-i dıraşşān-ı mülk

7. Fazl u hüner gencinüñ dürcini aç iy hıred
Dür sözüñüñ güş ider nazmını sultān-ı mülk
- Şāh-ı felek-şevket ü husrev-i encüm-haşem
Mālik-i mülk-i ‘Arab vāriş-i taht-ı ‘Acem

IV

1. Ol ki cihān mülkinüñ şāh-ı cihāndāridur
Dā’ire-i şems anuñ şemse-i dīvāridur
- Tevsen-i çarḥ-ı felek rāyizinüñ ḫālī’i
Nuşret ü ‘avn-i Hūdā devletinüñ yāridur
3. ‘İzz ü şeref burcınüñ aḫter-i tābānidur
Feth ü zafer dürcinüñ gevher-i şeh-vāridur
- ‘Adl-ile hem ādemüñ gönlini ma‘mūr ider
‘İlm-ile hem ‘ālimüñ ‘ālem-i esrāridur
5. Kapısı ‘ācizlere zāminü’l-erzākḫdur
Tīḡi anuñ kāfirüñ kâḫ’ü’l-ammāridur
- Tīḡi ‘adū kanını şol kadar aḫıtdı kim
Gökde görinen şafaḫ ol demüñ āşāridur
7. Hūn-ı ‘adū dem-be-dem hañçerinüñ ābidur
Kelle-i küffār anuñ gönderinüñ bāridur
- Müjesinüñ kebkebi kevkeb-i çarḥ-ı felek
Ravza-i dergāhınüñ ḫādimi ḫūr u melek

V

1. İy sened-i mülk-i dīn v’ey şeref-i taht u tāc
Mülk-i cihāndan senüñ her kıluñ alur ḫarāc

- Şubha degin tolanur kapuñı derbān gibi
Māh-ı felek yandurup her gice rüşen sirāc
3. Peşşe-i kahruñ helāk eyleye Nemrūd-veş
Pīl gibi düşmenüñ ger ola muhkem mizāc
‘Azmüñe hem-rāh berķ rezmüñe meydān felek
Bezmüñe meh sāğar u başuña hürşīd tāc
5. Tīğüñüñ ebri eger od-ıla şu saçmasa
‘Unşur-ı hāk u havā bulmaz-ıdı imtizāc
Ġam yimesün düşmenüñ haste vü rencūr-ise
Şerbet-i tīğüñ aña dem-be-dem ider ‘ilāc
7. Hāk-i siyāha ire ger nazar-ı kīmyāñ
‘Ālem-i ‘unşurda ol zer gibi bula revāc
Mıhr-i felekden celī āyīne-i devletüñ
‘Arş-ı ‘ulādan ‘alā tekye-geh-i himmetüñ

VI

1. İy meh-i hürşīd-rāy v’iy şeh-i gerdün-cenāb
Hāk-i derüñden umar şems ü kamer fetḥ-i bāb
İşigüñüñ sā’ilī māh degüldür hemān
Ṭās-ıla her gün gelür maṭbaḥuña āfitāb
3. Hvān-ı ‘aṭāyāñda hīç kalmadı bir bī-naşīb
Oldı faķīr ü ġanī cümlesi şāhib-nişāb
Terbiyetüñle bugün pīre-zen-i rüzgār
Buldı Züleyhā gibi revnaķ-ı ‘ahd-i şebāb
5. Dīde-i Ya ‘ķüb-veş çeşm-i cihān buldı nūr
Yūsuf-ı devründe iy ḥusrev-i gerdün-cenāb
Mıhr-i felek zerrece bulmaz-ıdı i’tibār
Hāk-i derüñe özin eylemese intisāb

7. Hıdmet-içün biline bağladı gönlüm kemer
 İşigüñüñ olmağa bendelerinden hisāb
 Tapuña her ki du‘ā **Rūhī**-yi miskīn ider
 Sidrede Rūhū’l-emīn şıdķ-ıla āmīn ider

VII

1. ‘Ömrüñ uzun husrevā rehberüñ Allāh ola
 İki cihānda saña yār Esedullāh ola
 Hıaşm-ı dırāz egnine ‘ömr-i girān-māyeden
 Her ne kabā dökseler қaddine kütāh ola
3. Hem ‘alem-i devletüñ māh-ıla hem-ser olup
 Hem zafer-i nuşretüñ mihr-ile hem-rāh ola
 Gülşen-i bāğ-ı cihān gözlerine hār olup
 Düşmenüñüñ rüz u şeb cāhı yine çāh ola
5. Fitne-i Ye’cücdan südde-i ‘ulyāñ ide
 Sedd-i Sikender gibi hālķa binā-gāh ola
 Қavs-i murādātuñı çarķı қurup rüz u şeb
 Düşmenüñüñ çekdügi āh-ı seher-gāh ola
7. Hāne-i ‘ömr-i ‘adūñ қahr-ıla vīrān ola
 Bād-ı fenā seyline rāh-ı güzer-gāh ola
 Tapuña bundan daķı özge du‘ā bilmezem
 İki cihānda şehā yarıcuñ Allāh ola

Āmīn Yā Rabbe’l-‘Ālemīn

[Kaşide-i İbn Bālī]

Elḥamdüllillāhi'l-Vācibü'l-Vücūd

Fī Medḥi Sultāni'l-A'zam ve'l-Ḥākāni'l-Mu'azzam Seyyidü Selāṭini'l-
 'Arabi ve'l-'Acemi ve't-Türki ve'd-Deylem Sultānu Arzillāhi Nāşiru
 'Abdillāh Sultān bin Sultān bin Sultān Sultān Bāyezīd Ḥān bin Sultān
 Meḥmed Ḥān bin Murād Ḥān Halledallāhu Te'ālā Sultānehü ve 'Alā
 Burhānihī

7.

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

Hezec + - - - / + - - - / + - -

1. Elā iy nūr-ı 'ayn u vech-i 'ālem
 Kerāmet barmağında mühr ü ḥātem
 Tırāz-ı ma'deletin yir yüzinde
 Yaraşur zātuña teşrīf-i mu'lem
3. Kılıcuñda yazılı āyet-i feth
 Livāña süre-i nuşret muraqqam
 Saña teşhīr idüpdür ins ü cānı
 Elüñde seyf-i ismullāhü'l-a'zam
5. Meliklik şavırını ta'līm alaydı
 Seni görse mülük-ı mā-tekkaddem
 Çıkarduñ deccāl-i dehri
 Eyā Mehdī kanı 'İsā'bni Meryem

7. T SMA.E. 0363-13.

Bütün hamd varlığı kendinden olan Allah'adır. [Bu kaside] en büyük sultan yüce hakan Arap, Acem ve Deylem sultanlarının efendisi Allah'ın arzının sultanı Allah'ın kulunun yardımcısı (?) Sultan oğlu Sultan oğlu Sultan Bayezid Han oğlu Sultan Mehemmed Han oğlu Sultan Murad Han Allah saltanatını daim kılsın ve burhanını yüce kılsın.

7. Yüriseñ düşmenüñ kam'ına gelseñ
Hezâr ehlen ve sehlen hayr-muḩaddeḩ
Senüñle kim iderse lâf-ı meydân
Muḩîḩine gelicek düşe mülzem
9. ḩaber alsa ḩudūmuñdan e'ādī
Düşer aḩzâbınuñ içine mâtem
Eger biñ biñ ola şahrâda âhû
ḩuramaz bîşede şît itse zaygām
11. Ne iklîme ki sen bağlasan raḩt
İder 'adlūñ velī *lâ-taḩmilu* hem
Beşâret nevbetin fer zaḩmesiyle
ḩapuñda çaldı eflāk ayı ḩam ḩam
13. Sa'âdet râyetin ḩaldurdu eflāk
Kerâmet leşkerin şaff itdi 'âlem
Ki ya'nî sa'd atına Bâyezîd ḩân
Süvâr oldu meger ḩinkine Rüstem
15. Gerek meydân-içün merdâneler kim
Giye dir'e bine merküb-ı Edhem
'Adûlar kellesinden kûze kûze
İçeler şu yirine dem-be-dem dem
17. Ebu'l-feth olasın ümm-i cihâna
Saña 'ayâl ola evlâd-ı Âdem
Refîḩküñ ola muḩtâr-ı Muḩammed
Mu'inüñ yarıcıñ Cebbâr-ı 'âlem
19. Saña himmet ḩıla Şiblî vü Kerḩî
Elüñ ḩuta Birâḩîm ibni Edhem

- Feleklerde melekler saña hem-reh
Velâyetde velîler saña hem-dem
21. Geçürsin ‘ömrini hâsed ğam-ıla
Sen otur ümm-i dünyâ içre hurrem
Nağam olsun tolu gülzâr-ı devrûñ
Kemâlûñ bülbüli olmasın ebkem
23. Esâs-ı devletüñ müstaḥkem olsun
Felek bünyâdı gibi daḥı muḥkem
Felekde dir melek yâ Rabbi âmîn
Du‘â kıldı Koca İbn Bâlî her dem
25. İlähî müstecâb ola du‘ası
Ṭapuñ-içün eyâ şâh-ı mu‘azzam

[Meşnevî-i İbn Bâlî]

8.

Mefâ‘îlün mefâ‘îlün fe‘ülün

Hezec + --- / + --- / + ---

1. Elâ iy yir yüzünüñ pâdişâhı
Yidi iqlîme bir zıll-ı İlähî
Ser-efrâz-ı cihân ehl-i sa‘âdet
Sezâ-vâr-ı diyâr-ı taḥt-ı milket
3. Bu yir yüzi saña olmağa teşḥîr
Felekde bağladı Mirrîh şemşîr
Anuñçün yapınur ḥurşîd siperde
Ki sen şâh olasın devr-i Kâmerde

5. Hâlef kıldı seni dehr-i havâdis
 Hîlâfet tahtına sultân-ı vâris
 Var iken yir yüzinde nesl-i 'Osmân
 Dinilmez bir vücûda dağı sultân

7. Var iken devr içinde mâlik-i Rûm
 Yaraşmaz şark-ı Şâm-ezkâya(?) maḥkûm
 Muḥaḳḳaḳ bil Ḥudâyı emr-i tekvîn
 Viriserler saña her mülki ta'yîn

9. Tefâvüt itme iy şâh-ı cihân-gîr
 Muvâfıḳdur meger tebdîre taḳdîr
 Dağı söz var saña olmadı vâfî

Mu'ayyendür *ve haze'l-kadriü kâfî*

Tuḥfetun ile'l-bâbi's-saltana-a'la'llâhu te'âlâ ve eşmeluhu bi'l-meyâmin-li'l-'abdi'l-fakîri'l-ḥaḳîr ilâ rahmeti Rabbi'l-Müte'al İbrâhîm Bâlî muḥarrir-i haze'l-kelimât aşlahu'llâhu şe'nahu şanehu ammâ şe'nahu bi-medîneti'l-maḥrûseti'l-Koştantiniyye harezehu'llâhi te'âlâ mine'l-âfât fî külli'l-evkât hurrire fi'l-'aşri'l-evsaṭ min şehri zi'l-ḥiccetü'l-ḥarâm sene semâne ve semân ve semâne-mi'e ve'l-hamduli'llâhi rabbi'l-'âlemîn ve's-şalâtu ve's-selâmu 'alâ ḥayri'l-enâmi Muḥammedin ve âlihi ve şaḥbihi'l-

berîreti'l-kirâm ebeden ilâ yevmi'l-ḳiyâm.
 [Temmet]

10 *Bu kadarı kâfidir.*

11 *Bu bab-ı saltanata -Allah onu yüce kılsın ve saadetlerle donatsın- Yüce Rabbinin rahmetine muhtaç olan İbrahim Bali'nin hediyesidir. Bu sözler -Allah onların şanlarını ıslah etsin ve onları lekeleyeceklerden korusun- Kostantiniyyede -Allah her zaman onu afetlerden muhafaza etsin- yazılmıştır. 888 senesi Zilhicce-i haramının ortasında kaleme alınmıştır. Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a salat ve selam varlığın en hayırlısı Muhammed'e, iyi ve yüce olan ashabına ve ailesinin üzerine olsun, ebeden, ta kıyamet gününe kadar...*

[Kaşide-i Hâtifî]

**Der medh-i Sultānū'l-Berreyn ve Hākānu'l-Bahreyn Sultān bin
Sultānū's-Sultān Bāyezīd bin Mehemmed Hān Halledallāhu Mülketehū
Ebbede Devletehu**

9.

Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

Muzāri' -- + / - + - + / + - - + / - + - -

1. İy mihr-i maṭla'-ı eḫadiyet meh-i cemāl
'Ankā-yı Kāf-ı mağrib-i vaḫdet şeh-i celāl
V'iy Rūḫ-ı quds ü ṭūṭī-i kand-i ney-i ezel
V'iy 'andelīb-i gülşen-i esrār-ı lā-yezāl
3. Hāyder-kef ü Hüseyn-ḫimāyet Hālil-ḫūy
Aḫmed-cemāl ü 'İsī-kerāmet Ḥasan-ḫuşāl
Bū Bekr-i Şıdḫ u 'ālī-'ināyet 'Alī-livā
'Osmān-nesīb ü 'Ömer-i heybet Hızır-ḫayāl
5. Nāmunda ism-i mün'im-i zamm itse Zeyd ü 'Amr
Bil Zeyde 'umrehu oḫınur mālehu zevāl
Ger ism-i a'zama ide meknūndan nüzül
Peydā ola ḫaḫāyık-ı insān-ı ber-kemāl
7. Envār-ı şem'-i fikretine germ olup umar
Ṭāvūs-ı 'aḫl-ı kül yaḫa pervāne bigi bāl
Derbān ḫarīm-i ḫilmine lāyık degül Zuḫāl
Mirriḫ ra'd-ı heybeti altında pāy-māl
9. Baḫsañ ḫayāsı ḫāyına 'āb-ı ḫayāta 'ayn
Görseñ vaḫār-ı Kāfına bir noḫta biñ cibāl

11. Kādrî semend-i sümmine gil-pāre cirm-i ferş
 Çevgān u gūyı sırrına meydān-ı ‘arş tāl
 Yā Rab ne şāh olur ki rikābınca şehleriñ
 Ednā gulāmi kayşer ü fağfür u Sām u Zāl
 Yıylar binince hınk-i çehār yeng ü şeş revāk
 İlğar öñiñce cündine eyvān u heft bāl
13. Tīğ-ı sefid-i pertevdür berķ u gūy-ı ra‘d
 Bārān-ı tır-i şā‘ıka *min ğaymi incizāl*
 Gülzār-ı luţf içre kemīn ğonce heşt cinān
 Meydān-ı kahr çāhna bir çeh yedi nekāl
15. Ger kils-i gerd-i cevheri tarķ ola Zühreye
 Şüfl-i Zuhalde göstere bir şems-i indimāl
 Kilk-i güher-feşāmi eger reşş ide nuķūd
 Aḥkām-ı ğaybdānına reşk ide Dānyāl
17. Gitdi dem-i luţf-ıla devrāndan zālām
 Geldi nesīm-i ‘adli_y_ile dehre i‘tidāl
 Yā Rab ne dil-ile ideyin medḥ-i şāhu kim
 Şānında dindi ekmel-i esrār-ı her kemāl
19. Faķrum bigi çok olduğiçün vaşfuñ iy ğanı
 Deynüm bigi edāsı olupdur igen muḥāl
 Şuçın bağışla **Hātifi** üftādenüñ şehā
 Yıllar durur yoluñda çeker hüzn ü ibtizāl
21. Kān oldu tut arada şehüñ kām-ı ‘afvı kim
 Raḥm itmek idi ‘ādet-i şāhān-ı zü‘l-huşāl
 Murğ-ı hevāñ olana şehā *bā-teḥallaku*
 Ḥulķ-ı İlāhī sırrın irür koma fi‘l-melāl

23. İy h^vace kime yüz urayın ben gedā bugün
 apuñdan uma unki amu bī-nevā nevāl
 Yād itdügince ism-i Raımi amu ‘ibād
 Ram eyledükçe cümle ‘ibāda o Zü’l-celāl
25. ıtsun şerefde zāt-ı şerifüñi ol Kerım
 ab’uñ müşevveş olmasun ez-urre-i melāl
 Tā ālī’ arz-ı necm-i semāda ulū’ ide
 Ömrüñ günine zerrece Ha virmesün zevāl

Āmīn Yā Rabbe’l-‘Ālemīn bi-Haı Muammedin ve ‘Ālihī Ecma’īn

[aşıde-i Niyāzı]

10.

Mef’ülü fā’ilätü mefā’ilü fā’ilün

Muzāri’ - - + / - + - + / + - - + / - + -

1. İtdi zamāne gülşenini lālezār gül
 Adı hezār lu-ıla ünkim ‘izār gül
 Gösterdi ‘aks-i ābdan āteş-mu’āyene
 ıldı maar ü gūşe-i her cūy-bār gül
3. Ğar itdi nūra bülbüli Mūsā gibi revān
 Şā-ı şecerden itdi ‘iyān tā ki nār gül
 Nār-ı Hālīle yandı revān cān-ı ‘andelīb
 Oldı hezār tāb-ıla ün her kenār gül
5. ıldı nigār-hāne-i īn şadr-ı bülbüli
 Lev-i dilinde oldı ü naş u nigār gül
 Süz-ı nihān-ı bülbüli hoş itdi āşikār
 Oldı hezār lu-ıla ün āşikār gül

23 uma: umar Belge.

10. TSMA.E.0363-20.

7. Düşdi öñine hayl-i reyāh̄n̄ piyāde-vār
 Çün esb-i şāha h̄usn-ile oldı süvār gül
 Tıtdı çemen vilāyetini luţf u b̄y-ıla
 Taht-ı zümürürd üzre çıqup şāh-vār gül
9. H̄ān Bāyezīd h̄usrev-i vālā-güher k'olur
 Bāğ-ı behişt-i bezmine_anuñ perde-dār gül
 İy gül-bün-i sa'adet ü v'iy bāğ-ı ma'delet
 Oldı hevā-yı 'adlūñ-ile her diyār gül
11. Luţfuñ hevāsı terbiyet itdi çü h̄usrevā
 Taht-ı çemende olsa n'ola kām-kār gül
 Bir niçe bergi olduğıçün bāğ-ı luţfuñuñ
 Gülzār içinde buldı hezār i'tibār gül
13. Bezmünde çünki buldı gulāmuñ maqāmını
 Oldı şüküfe leşkerine şehriyār gül
 Luţf-ıla alsa sākī-i bezmüñ eline cām
 Gūyā kim aşikār ider şāh-sār gül
15. İtdükçe vaşf-ı zātuñı şevk-ıla 'andelīb
 Evrāk-ı yāsemene bu şi'ri yazar gül
 Ğunc-ile ğonce gibi gel iy gül-'izār gül
 Tā 'aşık ola h̄usnüñe bir dem hezār gül
17. Gül-geşt-i bāğ idicek iy serv-i ser-firāz
 İder yüzini pāyına her dem nişār gül
 Tūbā hırām-ı qaddüñe nisbet iderdi dil
 Ger olsa bār-ı kām-i serv ü çenār gül
19. H̄addūñ hayāsı'oldı çün ol böyle sürh-rū
 Tañ mı 'araqla itse cihānı bihār gül

- Demler durur ki görmek-içün lāle ḥaddüñi
Ḥün oldu bağı çekmek-ile intizār gül
21. Gel gel hezār nāz-ıla iy ḡonce-leb nigār
Kim reng-i ‘ārızuñdan ola şerm-sār gül
Maḡrūr olma ḡüsnuñe iy serv-i lāle-ruḡ
Kim eylemez bu bāḡda iken qarār gül
23. Zıkr olduḡı hemīşe ruḡuñ devr-i şāhda
Faşl-ı bahār irse bulur iştihār gül
İy serv-i ser-firāz cihān sebze-zārınuñ
Mıhr-i ruḡuñla oldu yemīn ü yesār gül
25. Ḥulḡuñ nesīmi irse seḡer kendüden gidüp
Bād-ı şabā öñince olur tār-mār gül
Luḡfuñ hevāsı terbiyeti āb virmese
Nār-ı fenā içinde olurdu ḡubār gül
27. Baḡlar nesīm-i şubḡ-ıla ḡoş-reng ü büydan
Bāḡ-ı behişt-i bezmüñ-içün kār-bār gül
Bülbül-şıfāt zātuñı şerḡ eylesün diyü
Lā-büdd ider varaḡlarını ḡoş nigār gül
29. Şāhā kemāl-i zātuñı vaşf idemez ‘uḡül
Evrāḡ olursa kilkinde leyl ü nehār gül
Rüşen budur ki terbiyetüñ āfitābla
La’l oldu seng-i rīze-i ḡārā vü ḡār gül
31. Cān-ı Niyāzī bülbülidür bāḡ-ı medḡüñüñ
Çün oldu bağı lāle gibi kim umar gül
Niteki süre āb yüzün serv ayaḡına
Niteki ide ḡonceyi būs u kinār gül

33. Bâğ-ı behişt-i devletüni hurrem eyleyüp
Virsun bahâr-ı ‘ömrüne Hâk bî-şümâr gül
Âmîn Yâ Rabbe'l-‘Âlemîn

[Kaşîde-i Süzî]

Hüve'l-Fettâh

11.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. Giydi şâhâne yine bir hil'at-i jengâr serv
Oldı mülki bâğ içre server-i eşcâr serv
Çadrini günden güne gördi bülend olduğunu
Ser-firâz olup çemende eyler istikbâr serv
3. Şoydı eşcârı harâmîler gibi bād-ı hazân
Câmesin kırtarmaz-ıdı olmasa 'ayyâr serv
Pâre pâre penbesi çıkmış kabâya bürinür
İrişüp kış günleri berf olıcağ nâ-çâr serv
5. Kâkım-ı berfi geyürdi egnine sultân-ı ebr
Çün bürüdetden şikâyet eyledi izhâr serv
Serv-kametler hevâsından delürmüşdür meger
Kim yanında sâyesiyle ceng ider her bâr serv
7. Geh başında kuşlar eyler âşiyân Mecnûn gibi
Geh çemende şalnur nâz-ıla Leylî-vâr serv
Bir yeşil şancağ dutar kim kadri gâyet de bülend
Gâlibâ sultân-ı Rûma oldı şancağ-dâr serv
9. Hâzret-i Şeh Bâyezîd ibni Mehemmed Hân k'anuñ
Ayağuß dürüp öñinde oldı hıdmetkâr serv

- Rakşa girmişdür hevā-dār u ʔarab-nāk oluban
Bezmi-i ‘adli zīnetinden alalı aḥbār serv
11. Pür zümürürd zeberced eylemişdür dāmenin
Kılmağ-ıçün ayağına o ʔehūñ ĩṣār serv
Olmuş iken kişver-i bostānda şancağ ƙaldırup
Leşker-i eşcāra ser-tā-ser sipeh-sālār serv
13. Şaḥn-ı dīvānuñ ʔehā pāk itmege ferrāş olup
Aldı cārūbın eline geldi çāker-vār serv
Bir gedādur baş açuğ yalın ayak varmuş durur
Senden iḥsān umar ammā idemez güftār serv
15. Serv-ƙadler serverā şaf şaf dururlar ƙarşuña
Şaḥma ƙarşuñda olur nağş-ı der ü dīvār serv
Bir sanavber-ƙad ü gül-ḥadde hevā-dār oluban
Eyledi bu ʔi‘re āğāz itmege eş‘ār serv
17. Gördi cānā idemez ƙaddüñ gibi reftār serv
Ƙaldurup bir ayağını başmadı tekrār serv
Bāğ içinde her seḥer bād-ı şabāya meyl idüp
Durmaz eyler ƙāmetüñ evşāfın istifsār serv
19. Yanına girüp muḥarrrik olmasa bād-ı şabā
Öykünüp reftāruña olmazdı bī-miğdār serv
Kendini yüksek dutarken başına ağsa hevāñ
Ġāyet alçağdan gelür miskīñ olup nā-çār serv
21. Dostum ƙaddüñ hevāsın bükmeseydi bilini
Dayanur mıydı ‘aşāya oluben bīmār serv
Şevğ-ı ƙaddüñle ölürsem başum ucına gelüp
Ayağ-ıla gösterür ƙabrüm saña ey yār serv
23. Cüy-ı eşkümde nedendür sāye-i ƙaddüñ senüñ
Çünki nağş itmiş degül şu üstine deyyār serv

Leblerüñ görmez mi kıaddüñ serve teşbîh eyleyen
 Kıanda var kıaddüñ gibi ‘âlemde şeker-bâr serv

25. Zeyn idersem n’ola ebyâtum redîf-i serv-ile
 Şimdi mi olduğı vardur zînet-i gülzâr serv

Sûziyâ şu virmese âb-ı revânı tabıuñuñ
 Râstî tölmez-ıdı şaĥn-ı gülşen-i eş’âr serv

27. Bir ĥalâvet virdi her beytüñ redîf-i serve kim
 Bâĥ-ı eş’ârüñda oldı şekerin eşmâr serv

Serv-kametler hevâsında dem-â-dem bildürüp
 Niçe bir vire saña tül u dırâz-efkâr serv

29. Vaĥtidür kim şâĥ-ı devrâna du‘âlar idesin
 Niçeye deĥin dilüñde vird ola tekrâr serv

Niçe kim şaĥn-ı çemende bir gümüş taĥt ola âb
 Niçe kim şâĥ olup anda göstere âsâr serv

31. Serv-i sâyeñ salĥanat bâĥından ırmasın Ĥudâ
 Bu murâda baş açup ĥâcet diler her bâr serv

Âmîn Yâ Rabbe'l-‘Âlemîn

[Kıt'a]

Hüve'l-Kerîm

12.

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. Olur ilhâm-ı Rabbânî ki ol söze olam nâzım
Ki ta'vîd idene Hâğdan hezârân feth-i bâb ola
Kılam bir şemmeyi zâhir şu tâli' irtifâ'ından
Ki vaşfında olan sözler kamu dürr-i h[o]ş-âb ola
3. Şu zıllullâh kim zıllı cihânda müstedâm olsun
Niçe kim 'âlemüñ nûr-ı vücûdı âfitâb ola
Cülûs idicegez tahta kevâkib hâlini gören
Şu resmle didi hükemâ ki vaḫti pür-sevâb ola
5. Bayezîd bin Meḫemmed Hân ser-â-ser mülke ol sulṫân
Görinür devletinde dîn temâmet müsteṫâb ola
'Alîm ü Hâkim-i Muṫlak bu şâha şundi şol hükmi
Ki maḫkûmı ola eflâk vü tedbîri şavâb ola
7. Ola bâtında pür-ḫuvvet aña tâbî' bula nuşret
Aña düşmen olan nâ-geh teni mülki ḫarâb ola
'Adûsını kazâ-yı Hâğ şu yirde avlaya nâ-geh
Kim ecel iştiyâḫından dönüp bağıri kebâb ola
9. Aña muḫliş olan bula sa'âdetden kerâmetler
Anuñla mekr-ile olan şekâvetle türâb ola
Sikender gibi şâh ola cihânda kâmrânlıkda
Hızır-veş ḫayr ola işi çü 'İsâ hoş-ḫiṫâb ola

12. TSMA.E. 0363-19.

5 Bayezîd: Kelimenin aslı Bâyezîd olsa da vezin gereği ilk hece kısa alındı.

11. Uzun ‘ömr-ile devletde ola ‘ıyş-ile ‘ışretde
Semendiniñ ayağına ‘adū qanı hıızāb ola
Kerāmetlü vü pür-himmet mübārek ehl-i İslāma
Vücūdı luḫf-ı maḫz olup ümīd-i şeyḫ ü şāb ola
13. Didükleri gibi zāhir olupdur olisar ammā
Görimez şol kişi k’anda şeķāveti niķāb ola
Bezettükçe semāvātı kevākibler vücūdıyla
Ki maķbūle delīl olup ki merdūda ḫiķāb ola
15. Yaratduğınca arzında ‘acā’ib şımf u eşḫāşı
Ki biri şun’ına ḫayrān u biri ğarķ-ı ḫvāb ola
[İlāhī] ‘ömr ü devletden mümetta‘ kıl bu sulṫānı
Ki ‘ömr ü mülk bu şāha yaraşur bī-ḫişāb ola
17. Hümāyün-zāt zılında bu sulṫān-zādeler yā Rab
Bulalar sıḫḫat u devlet ki tā şems ü seḫāb ola

[Terkīb-Bend]

Hüve’s-Sulṫān

13.

Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ -

I

1. Yaķasın ṫutdı sipihrüñ meh-i miḫmān-ı kerem
Uzadup her ṫarafa pāyını dāmān-ı kerem
Yine şubḫ irdi ṫulū’ itdi sa‘ādet güneşi
Şaçdı zulmet üzere dürr-i zer-efşān-ı kerem

16. [İlāhī]: Ola. Belge.

13. TSMA.E. 0363-16.

3. Taht-ı 'izzetde karar itdi Süleymân-ı zamân
Oturup sağ u yesâra şeh-i hâkân-ı kerem
Hıdmete bağlayup el saf saf olup karşı turur
Oldı mîrân-ı cihân-ıla pür evvân-ı kerem
5. Mihr-i rûyında meh-i 'ıydı görüp pîr ü cüvân
Şıdılar 'ahdini şavmuñ göricek h'vân-ı kerem
Toynur h'vân-ı Halîlinde kamu yohsul u bây
Gözi hırşuñ töludur 'âm olalı nân-ı kerem
7. Bir Hudâvend-i cihândur ki kamu şâh kulu
Kemterîn bendesidür tıpuda fermân-ı kerem
'Âlim ü 'âmil ü şeh gâzî-i sulţân-ı kerîm
Hâzret-i şâh-ı velî zübde-i 'Osmân-ı kerem
9. Mazhar-ı lutf-ı Hudâ hâzret-i sulţân-ı cihân
Bâyezîd'bini Muhammed şeh-i evân-ı kerem

II

1. İy sa'âdet güneşi lem'a-yı tâbân-ı kerem
Sâye-i zıll-ı Hudâ dâver-i devrân-ı kerem
Maţla'-ı şems-i duhâ nûr-ı hüdâ rahmet-i halk
Muhyî-i dîn Nebî-i hüccet-i burhân-ı kerem
3. Şâhib-i tâc u livâ zîver-i taht zînet-i baht
Mâlik-i mülk-i Süleymân şeh-i sulţân-ı kerem
N'ola fermânuña râm olsa şehâ halk-ı cihân
Ki senüñ kıldı kamu milket-i 'Osmân-ı kerem
5. Sensin ol 'adl ayesi gâzî-i sulţân-ı zemîn
'Unşur-ı zâtuñ-ıla fahr ider evân-ı kerem

9 İkinci mısradâ vezin aksamaktadır.

- Devlet atına süvār olsañ eyā şāh-ı revān
Yüz rikābuña sürer şems-i zer-efşān-ı kerem
7. Her kaçan serv-i revān bāğ-ı İrem kaçdın ide
Zeyn olur dürlü şüküfeyle gülistān-ı kerem
Her ki hāşm oldu saña kesdi serin tığ-ı kazā
Cedelüñ dilini kaṭ' eyledi burhān-ı kerem
9. Yidi deryā görünür keff-i seḥāñ içre ḥabāb
Vezn idüp bulmaya ḥad cūduña mīzān-ı kerem
Keremüñ desti dürür Ḥātem-i Ṭay nāmesini
'Ālemüñ cāy ideli kūh-ı girībān-ı kerem

III

1. İy cihān cānı kerem kānı vü 'ummān-ı kerem
Yağdurur luṭf seḥābuñ kamu bārān-ı kerem
Bu cihān cānısın iy rüy-ı zemīn pādişehi
Ḥaremüñ çeşmesidür çeşme-i ḥayvān-ı kerem
3. Ayağüñ toprağıdur mürdeye iksīr-i ḥayāt
İşigüñ ḥādimidür ravzada Rızvān-ı kerem
Ḥırmen-i luṭfuñ irer her uluya vü kiçiye
Keremüñ mīvesi pür eyledi bostān-ı kerem
5. Sen kerīmüñ keremin şerḥ ü beyān itmek-içün
Zeyn ider her varaḳın defter-i dīvān-ı kerem
Umaram sancaḳ-ı Sivası kula ḥāş idesin
Boydaşum ğayreti yaḳdı beni sulṭān-ı kerem
7. Zer 'alem ṭabl-ı şehinşāhı 'ināyet idesin
Nāme-i zer kim ola tevḳī'ı 'unvān-ı kerem
Raḥmetüñ ḥonı_y_ıla toyla meni şāh-ı cihān
Demidür teşne dile irişe nīsān-ı kerem

9. Gūşe-i ğamda yitürme meni hānum demidür
 Elümi tuta benüm qaldura dāmān-ı kerem
 Hāzīne şanduklarumuñ içi tolu bād-ı hebā
 Toldura cūd u şehāñ-ıla meger ān-ı kerem

IV

1. Kerem ehlinin ü ammā ki özüñ kân-ı kerem
 Her kerīmüñ keremi qaşredür ‘ummān-ı kerem
 İy kerem ıssı Hūdāvend-i kerīm kân-ı kerem
 ‘Acabā nice ola göre Süleymān-ı kerem
3. Dilerem kim dilegüm ola muqārin kereme
 Tuta ma‘zūr kuluñ sözini bu şān-ı kerem
 Āsitānuñda irer her neye qaşd itse kişi
 K’ol durur ma‘den-i luţf u daħı hem kân-ı kerem
5. ‘Unşur-ı pāküñ ile buldı şeref tāc u serīr
 Yücelüp uca irer qadr ile eyvān-ı kerem
 Ayağuñ toprağıdur başuma ‘izzet külehi
 İşigüñ hāki durur sürme-i a‘yān-ı kerem
7. Sen kerīmüñ keremin zıkrin ider leyl ü nehār
 Bu göñül murğı maqām itdi gülistān-ı kerem
 İy Süleymān-ı zamān vaşfuñı ben mūr-ı za‘īf
 İdemem şerh ü beyān ille meger ān-ı kerem
9. Hüsñ ü hulquñı yazup irmeye pāyāna qalem
 Dinilen uca irer irmeye destān-ı kerem

10 İlk musrada vezin aksamaktadır.

8 İllā vezin gereği kısa okundu.

Çünkü medhine gönül olmadı hadd eyle du'â
Dil ü cāndan olanun rāhimi rahmān-ı kerem

V

1. Dā'imā emn ü emān içre_ola ol cān-ı kerem
İy kerem ıssı Hūdā mālîk-i sulţān-ı kerem
Sen melek-sîretüñ iy şeh ola hāfızı Kerīm
Döndügince bu zemīn üstine āsmān-ı kerem
3. 'İşmet-i Hāķ kılavuz ola ne yirde olasın
Yaricuñ Allāh ola kâpuda derbān-ı kerem
Gündüzüñ 'ıyd-ı sa'îd ola giceñ Kâdr u Berât
Her demüñ 'ıyş u neşâyla geçe iy cān-ı kerem
5. İde zātuñı İlāh mesned-i 'izzetde muķīm
Ola fermān tapucu kâpuda fermān-ı kerem
Yā İlāhī bu cihān halkını kıl emrine rām
Salţanat topı elinde çala çevgān-ı kerem

Āmīn Yā Rabbe'l-Ālemīn

KAYNAKÇA

- Ahterî Mustafa Efendi, *Ahterî-i Kebir*, Haz. Ahmet Kırkkılıç, Yusuf Sancak, TDK Yay., Ankara 2009.
- AKKUŞ, Metin, *Klasik Türk Şiirinin Anlam Dünyası (Edebi Türler ve Tarzlar)*, Fenomen Yay., Erzurum 2006.
- ALTUN, Mustafa, *İbrâhîm İbn-i Bâlî Hikmet-nâme I*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- ALVAN, Türkan, "Cevherî'nin Sultan II. Bayezid'e Sunduğu Methiyeler", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 2022, 26 (1), 213-234.

¹⁰ İlk musrada vezin aksamaktadır.

³ Allāh vezin gereği kısa okundu.

- Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'ârâ*, Haz. Filiz Kılıç, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2008.
- AYDEMİR, Yaşar, "Türk Edebiyatında Kaside", *Bilig*, 22, 2002, 33-168.
- Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şu'ârâ*, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- CENGİZ, Halil Erdoğan, Yücel, Yaşar, "Rûhî Tarihi," *Belgeler*, 1992, 14 (18)'den ayrı basım, 59-472.
- ÇINAR, Mustafa, "Kaside Nazım Şeklinin Tarihî Gelişimi", *Ekev Akademi Dergisi*, 27, 2006, 203-222;
- DURMUŞ, İsmail, "Methiye", *DİA*, 29, 2004, 406-408.
- DURMUŞ, Tuba İşinsu, "Yöneticilere Sunulan Kasideler Üzerinden Osmanlı Edebî Himâye Geleneğinin Seyri", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 25, 2020, 191-275.
- ERÜNSAL, İsmail, "II. Bâyezid Devrine âit Bir İn'âmât Defteri", *Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları*, Harvard University Press 2008, 51-101.
- GIYNAŞ, Kamil Ali, *Pervâne Bey Mecmuası*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- GÖK, İlhan, *Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2014.
- GÖNEL, Hüseyin, "Niyâzî, Abdullah Niyâzî Efendi" *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-abdullah-niyazi-efendi-mevlana>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).
- _____, Hüseyin, "Niyâzî, Niyâzî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazi-celebi> (Erişim Tarihi: 30.08.2022).
- _____, Hüseyin, "Niyâzî, Niyâz-i Sirozî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazi-celebi-niyazii-sirozi>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).
- GÜLEÇ, İsmail, "Hz. Peygamber'in Şiire Karşı Tutumu", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 19, 2017, 123-146.
- İSEN, Mustafa, *Künhü'l Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.

- _____, Mustafa İsen, "Sûzî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/suzi-mdbir>, (Erişim Tarihi: 05.09.2022).
- _____, Mustafa "Akıncılığın Türk Kültür ve Edebiyatına Katkıları", *Türkiye Günlüğü*, 1998, 80-86
- İsmail Beliş, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişöveran*, Bursa 1302.
- İSPİR, Meheddin, "Medhiyelerin Siyâset-nâme Türü Açısından Değerlendirilmesi", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 51, 2004, 111-125.
- KAPLAN, Yunus, "Şâkirî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sakiri>, (Erişim Tarihi: 10.09.2022).
- KARA, Hamza, *15. Yüzyıl Memluk Sahası Şairlerinden Râhî'nin Divânı (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014.
- KARAVELİOĞLU, Murat A., "Klasik Türk Edebiyatında Kaside", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5 (9), 2007, 253-270.
- KAYA, Hasan, *Adlî Sultan II. Bayezit*, İdeal Kültür Yay. İstanbul 2021.
- KAYABAŞI, Bekir, *Kâf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya 1997.
- KELEŞ, Reyhan, "Örneklerle Türk Edebiyatı'nda Medhiye", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 2009, 215-233.
- Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'ârâ*, Haz. Aysun Sungurhan, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- KÖKSAL, M. Fatih, "Niyâzî", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).
- _____, M. Fatih, *Mecma'u'n-Nezâir*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- KUTLAR OĞUZ, Fatma Sabiha, "İbni Bâlî, İbrâhîm bin Bâlî, Bâlî oğlu İbrâhîm", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*,
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibni-bli-ibrahim-bin-bali-bali>, (Erişim Tarihi: 04.09.2022).
- Latîfi, *Tezkiretü'ş-Şu'ârâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, Haz. Rıdvan Canım, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2018.

- LEVEND, Agah Sırrı, *Gazavatnameler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavatnamesi*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1956.
- Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâiku's-Şakâyık*, İstanbul 1264.
- OLESNİSKİ, A., *Suzi Çelebi turski pesnik istorik, XV-XVI veka*. V. XIII. Skopje 1934.
- ÖRDEK, Şebnem Şerife, "Hâtîfî, Abdurrahman Hâtîfî Efendi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hatifi-abdurrahman-hatifi-efendi>, (Erişim Tarihi: 02.09.2022).
- _____, Şebnem Şerife, "Hâtîfî, Hâtîfî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hatifi-hatifi-celebi>, (Erişim Tarihi: 02.09.2022).
- _____, Şerife, "Rûhî, Mustafa Rûhî Çelebi", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-mustafa-ruhi-celebi>, (Erişim Tarihi: 04.09.2022).
- Riyâzî, *Riyâzü's-Şu'ârâ*, Haz. Namık Açıkgoz, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- SAVRAN, Ömer, "Niyâzî, Niyâzî-i Kadîm", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/niyazi-niyazii-kadim>, (Erişim Tarihi: 30.08.2022).
- Sehî Beg, *Heşt Bihîşt*, Haz. Halûk İpekten vd., Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2017.
- ŞEYLAN, Ali, *İbrâhîm İbn-i Bâlî Hikmet-nâme II*, Kültür ve Turizm Bakanlığı E-Kitap Yayımı, Ankara 2018.

"PRAISE POEMS (MEDHIYYES) WRITTEN FOR BAYEZİD II IN TURKISH
ACCORDING TO ARCHIVE DOCUMENTS"

Abstract

Praise poems, one of the most important literary products of classical Turkish literature, have been a genre of which countless examples have been given by hundreds of poets from the beginning to the end of this literature. After Qasidah Burda was presented to the Prophet, the Prophet's gift of his cardigan to the qasidah poet set an example for the caliphs and sultans in Islamic countries, and the sultans who wanted to follow this sunnah donated various gifts to the poets in return for the praise poems presented to them. In this study, the praises presented to Bayezid II (1481-1512), one of the sultans of the rising period of the Ottoman Empire, were discussed, and Turkish praise poems which have not been included in any source so far, have been presented to the attention of the scholars, which are in the archive documents of the Ottoman Archives of the Turkish Republic State Archives and Topkapı Palace Museum. Bayezid II stipulated that poets should present a praise poem in Nawrooz and eids in his period. As a result of these qasidas, Bayezid drowned the poets in various presents and blessings as far as we can follow from the in'amat books that have survived to the present day. Bayezid II himself, as a poet sultan who wrote poems with the penname Adlı, not only encouraged poets to write poetry; but also contributed immensely to Turkish literature and Turkish in the development period. When we look at the writings of tazkiras (collection of biographies), one of the primary sources of classical Turkish literature, about Bayezid II and his period, this situation can clearly be observed in the archival documents and in the poems that have survived today. In this study, while the texts of the praise poems, none of which have been published until now, are given and discussions are made on the identity of their poets, it will be tried to be revealed how important the contribution of archive documents to literature is, although they are not the first sources of Turkish literature.

Keywords

Bayezid II, Katibi of Bursa, Şakiri, 'Ömer, Ruhi, İbn Bali, Hatifa, Niyazi, Suzi.